

Norads årsrapport 2011

Foto: Ken Opprann

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO
Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway
Telefon: +47 23 98 00 00
Fax: +47 22 23 98 00 99

ISBN 978-82-7548-649-1

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Prioriterte oppgaver - Tildelingsbrev og Norads virksomhetsplan	3
Faglig rådgivning.....	3
Faglige satsinger	3
Klima- og skogsatsingen, ren energi, miljø og klimatilpasning	3
Sårbare stater og svake grupper – inkludert barns helse og utdanning	6
Inntektsskapende aktiviteter	7
Global helse og utdanning - multilateralt arbeid	8
Integrering av tverrgående hensyn	9
Sekretariatsfunksjonene.....	12
Kvalitet og resultater	13
Forvaltningsfaglig rådgivning og kvalitetssikring.....	13
Metodeutvikling	14
Forvaltningsgjennomganger, intern kontroll og system for varsling	14
Opplæring.....	14
Evaluerings	14
Kommunikasjon og kunnskapsformidling	16
Norad som organisasjon og arbeidsplass	17
Organisasjonsendringer	17
Kompetanseutvikling.....	17
Norads medarbeidere	17
IKT-arkitektur og informasjonssikkerhet.....	18
Fellesføringer og handlingsplaner	18
Tildeling av budsjettmidler	20
Driftsmidler	20
Kap 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad).....	20
Kap 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling.....	20
Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering.....	22
Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling	23
Tilskuddsmidler	23
Kap 150 Bistand til Afrika	23
Kap 151 Bistand til Asia	24
Kap 160 Støtte til sivilt samfunn og demokratiutvikling	24
Kap 161 Næringsutvikling.....	28
Kap 162 Overgangsbistand(gap)	31
Kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	31
Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering.....	32
Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv.	35
Kap 168 Kvinner og likestilling.....	37
Kap 169 Globale helse- og vaksineinitiativ	38

Innledning

Norad ferdigstilte i februar 2011 sin nye strategi for perioden fram til 2015. Strategien fastslår *Resultater i kampen mot fattigdom* som Norads visjon, at *Norad bidrar til å sikre bistandens kvalitet* som vår virksomhetsidé, og *respekt, integritet og kreativitet* som våre verdier. Strategien framholder følgende hovedprioriteringer mot 2015:

- Bidra til å gjøre mottakerland bedre i stand til å nå sine egne utviklingsmål.
- Bruke mest ressurser på å følge opp de største satsingene i norsk utviklingspolitikk.
- Bidra til å fremme resultatfokus i, og formidle resultater av, hele bredden av norsk bistand.
- Frembringe og bruke kunnskap om hva som virker og hva som ikke virker, for å gjøre bistanden bedre.
- Være pådriver for samfunnsdebatten om bistand og utvikling
- Utvikle kompetanse, arbeidsformer og ledelse som bidrar til at Norad løser sammensatte oppgaver på en god måte.

Det er Norads vurdering at etaten gjennom aktivitetene i 2011 i det vesentlige har svart på overordnede rammer og føringer for virksomhetens arbeid i 2011, gitt i Prop 1S 2010-2011 og tildelingsbrev 1/2011. Norad har:

- Dokumentert og formidlet bredt om norsk utviklingsinnsats og dens resultater. I 2011 har vi hatt et særlig fokus på "bistand og konflikt".
- Levert evalueringer i samsvar med plan, kommunisert funn og benyttet funnene i læringsprosesser.
- Bidratt til høyere kvalitet i forvaltningen gjennom økonomisk/finansiell rådgivning, resultatfaglige vurderinger, juridisk rådgivning og kvalitetssikring samt gjennom forvaltningsgjennomganger og utvikling av verktøy og opplæring.
- Forvaltet tilskudd i tråd med mål for den enkelte tilskuddsordning, oppdatert alle ordningsregelverk med krav til etiske retningslinjer og håndtert saker knyttet til mistanke om økonomiske misligheter.
- Gitt faglig grunnlag for departementets politiske og budsjettmessige valg og levert faglig rådgivning og kvalitetssikring for å bidra til at tiltak som forvaltes av UD og utenriksstasjonene oppnår bærekraftige resultater i tråd med overordnede mål. Norad har arbeidet inn mot de mest sentrale multilaterale organisasjonene som forvalter norske bistandsmidler.

Etterspørselen etter tjenester innen alle Norads kjerneoppgaver har vært høy. Innen faglig rådgivning var det en økning innen ren energi, miljø og klimatilpasning. Etterspørsel etter faglig støtte inn mot det multilaterale arbeidet økte også i 2011. Gjennom prioritering av ressursene, og ved bruk av ekstern kompetanse, har Norad tilpasset seg de utfordringene endring i tematiske prioriteringer og/eller økt etterspørsel representerer.

Norads årsrapport for 2011 gir et innblikk i spennvidden i Norads arbeid.

Prioriterte oppgaver - Tildelingsbrev og Norads virksomhetsplan

Faglig rådgivning

Norad bistår Utenriksdepartementet (UD) og utenriksstasjonene med faglig rådgivning på det utviklingspolitiske området. Norad gir råd til UD og utenriksstasjoner i forberedelsen, gjennomføringen og oppfølgingen av bistandsprogrammer og -prosjekter.

I Norads brukerundersøkelse om faglige tjenester viser svarene fra ambassadene at om lag 80 prosent er fornøyd med kvaliteten på Norads leveranser. I tillegg sier 20 prosent seg delvis fornøyd. Svarprosenten fra UD's avdelinger var for lav til å gi pålitelig informasjon.

Faglige satsinger

Klima- og skogsatsingen, ren energi, miljø og klimatilpasning

I 2011 var det et sentralt mål for Norad å bidra til Regjeringens satsinger innen områdene klima og skog, ren energi og klimatilpasning. Det forsterkede fokus på disse fagområdene, og relasjonene mellom dem, ble reflektert i en økende etterspørsel etter faglig rådgivning fra ambassader, UD og Miljøverndepartementet.

Norad har spilt en aktiv rolle i å støtte opp under **Regjeringens klima- og skoginitiativ (KoS)**. Norad har bidratt med faglig rådgivning inn i arbeidet rundt den globale REDD¹-arkitekturen, finansieringsmekanismer og utvikling av metoder for gjennomføring av REDD+ i de ulike landene. Norad har gjennom dette bidratt til den samlede norske innsatsen som har gitt Norge en ledende posisjon i arbeidet mot avskoging.

Rådgivningen har særlig fokusert på viktigheten av at REDD+, i tillegg til å bidra til raske og kostnadseffektive utslippsreduksjoner, også bidrar til bærekraftig sosial og økonomisk utvikling for det enkelte land.

Sikring av antikorrupsjonshensyn, urfolks og lokalsamfunns rettigheter og etableringen av gode konsultasjonsprosesser har vært sentrale elementer i Norads rådgivning opp mot REDD-mekanismene. Dette er eksempler på hensyn som kan oppfattes som kontroversielle, kompliserende og tidkrevende, men som ikke desto mindre er avgjørende for å sikre legitimitet, lokalt eierskap og langsiktige utviklingsresultater. Norad har lagt særlig vekt på at rådgivningen i forhold til REDD+ må ta utgangspunkt i erfaringene fra hva som har fungert og ikke fungert i andre typer bistandsinnsatser, samt en bred forståelse av regionale, nasjonale og lokale kontekster.

I juni 2011 sto Norad som arrangør for REDD Exchange konferansen i Oslo som samlet nærmere 200 deltakere fra forskningsinstitusjoner, NGOer og urfolksorganisasjoner verden over. Den brede dialogen og erfaringsutvekslingen med disse miljøene bidro til en styrket global dialog om REDD+.

¹ REDD: Reduced Emissions from Deforestation and Degradation

Norad har vært en aktiv faglig bidragsyter opp mot det internasjonale energi- og klimainitiativet - **Energy+** og **Ren Energi-Initiativet**. Dette har vært sentrale satsinger i norsk utviklingspolitikk i 2011. Energisektoren er viktig ut fra to perspektiver: Energi er en forutsetning for økonomisk og sosial utvikling, samtidig som om lag 60 prosent av alle klimagassutslipp er knyttet opp mot denne sektoren. Arbeidet med å dreie den eksisterende Ren Energi-porteføljen mot en Energy+ tilnærming ble påbegynt. Feltet er i sterk utvikling faglig og politisk og Norge har en ledende internasjonal rolle. Norads arbeid har støttet videreutvikling av Energy+ konseptet, det internasjonale partnerskapet som nå har nærmere 45 internasjonale partnere. Energy+ framstår også som et viktig instrument i FNs "Sustainable Energy for All" initiativ. Arbeidet med å skaffe elektrisitet til 1,3 milliarder mennesker som ikke har slik tilgang, og til nær 3 milliarder som lager mat med lite effektive og helsefarlige ovner, står sentralt i dette initiativet. Norad har spilt en rolle som teknisk rådgiver.

I oktober 2011 arrangerte Norge en høynivåkonferanse med tittelen "Energy for All: Financing Access for the Poor" som samlet nærmere 600 deltakere, blant dem FNs generalsekretær og flere statsledere. Norad hadde et fagansvar for konferansen og bidro til utarbeidelse av innholdet. Konferansen bidro til økt forståelse internasjonalt for hva det vil si å ha tilgang til energi, manifesterte Norges engasjement på området, og ga en plattform for lansering av Energy+. Norad har siden hatt en fast representant i initiativets prosjektgruppe, og gjennom dette deltatt i partner- og givermøter, arbeidsgrupper mv.

Norads faglige rådgivning innen ren energi har videre resultert i strategiske planer for energisektoren og bidratt til å bygge opp en energiportefølje i de fire viktige samarbeidslandene innen energi (Nepal, Etiopia, Mosambik og Uganda). Norad har også bistått med å kartlegge muligheter og begrensninger for å iverksette bærekraftige ren energitiltak i de aktuelle landene og til å identifisere hvordan Energy+ prinsipper kan implementeres.

Norad har gitt faglige råd til UD i arbeidet med multilaterale institusjoner, spesielt nevnes rådgivning på Verdensbankens klimafond og deres underprogram SREP² som også er relevant i forhold til Energy+.

Norad har fortsatt sitt arbeid med offentlig-privat samarbeid og hvordan dette kan bidra til å realisere konkrete prosjekter. Arbeidet med å tilrettelegge for investeringsbeslutning for tre strategiske vannkraftprosjekter (Mt Coffee i Liberia, Fula Rapids i Sør-Sudan og Tamakoshi III i Nepal) har vært høyt prioritert.

I fagrådgivningen har Norad bidratt til at ambassadene ivaretar **miljø** i porteføljeutviklingen, og til kvalitetssikring av miljøspesifikke prosjekter. Integrering av miljøhensyn i naturressursforvaltning, landbruk, energi og skogforvaltning inngår som sentrale deler av dette.

Norad har gjennom sin rådgivning bidratt til at Norge som medlem i FNs miljøprogram og OECD har støttet den globale politikktutviklingen av grønn vekst for bærekraftig utvikling. Norad har vært en aktiv bidragsyter til den faglige dialogen om et felles FN-program som har resultert i økt integrering av miljø og fattigdom i økonomisk planlegging og budsjettering i over 20 land i sør. Videre har Norad

² Scaling up renewable energy in low income countries

bidratt til utviklingen av Norges posisjoner om grønn økonomi i Rio+20 – FNs konferanse om bærekraftig utvikling i juni 2012.

Finansiering av biologisk mangfold er en stor global utfordring. Norad har sammen med svensk SIDA søkt å bygge bro i dialogen mellom land som fremmer bruk av markedsbaserte mekanismer som en del av løsningen, og de land i sør som er skeptiske til dette. Ett av virkemidlene som ble brukt i dette arbeidet var en Norad-initiert studie, som analyserer erfaringene med bruk av ulike markedsbaserte mekanismer i ulike deler av verden, se "Norad Report 19/2011 Discussion" på www.norad.no. Rapporten er brukt som grunnlag for en mer nyansert drøfting av muligheter og begrensninger med flere land, særlig i Latin-Amerika.

For å bidra til økt **klimatilpasning med fokus på matsikkerhet** har Norad videreført og styrket arbeidet med klimasmart landbruk i utvalgte land i Afrika.

Norad har levert løpende faglig støtte til klimatilpasningsprogrammer finansiert av ambassader, herunder Zambia, Malawi, Tanzania, Mali og Etiopia. Videre er Norad en viktig bidragsyter inn mot den regionale dialogen rundt oppskalering av klimasmarte landbruksprogrammer. Målsettingen er større utbredelse av klimasmarte landbruksteknikker som når et betydelig høyere antall bønder enn det som er tilfelle i dag.

I denne sammenheng har Norad levert faglig rådgivning til og bidratt til resultater som ny satsning på "Productive Safety Net program" med sterke klimatilpasningskomponenter i Zambia, utviklingen av en grønn investeringsvisjon for en landbrukskorridor i Tanzania, oppstart av et regionalt COMESA³ - program for klimasmart landbruk, samarbeid mellom ambassaden i Zambia og NEPAD om å utvikle et program som skal fremme klimasmart landbruk i CAADP og oppstart av utvikling av landbrukskomponenten under regjeringens klimapartnerskap med Etiopia. Norad har dessuten søkt å etablere strategiske partnerskap med flere globale og regionale landbruksaktører som Verdensbanken, FAO, NEPAD og AGRA.

Rådgivningen har tatt som utgangspunkt at småbønder bidrar med så mye som 80 prosent av matproduksjonen i utviklingsland og at man gjennom relativt enkle grep og målrettet kompetanseoverføring overfor småbønder kan bidra både til å øke deres motstandskraft mot virkningen av klimaendringer, og til å redusere utslippene fra landbruket.

Samtidig er bedret styresett, en styrking av kvinners rettigheter og økt lokal forankring forutsetninger for å nå målet om grønn vekst i landbruket. Norad har finansiert oppstarten av en gjennomgang av hvordan temaet kvinner og klimatilpasning er integrert i CAADP, som er utgangspunktet for utviklingen av et nytt programsamarbeid om kvinner og klima med NEPAD. Både i sin rådgivning og i dialogen med strategiske partnere har Norad arbeidet for større involvering av kvinner både i policy- og strategiutforming og når det gjelder tilgang til ny teknologi.

³ COMESA: Common Market for Eastern and Southern Africa, CAADP: The Comprehensive Africa Agriculture Development Programme, NEPAD: New Partnership for Africa's Development. AGRA: Alliance for a Green Revolution in Africa

Sårbare stater og svake grupper – inkludert barns helse og utdanning

Utviklingssamarbeidet med sårbare stater skal bidra til stabilisering og utvikling av bærekraftige stater som har legitimitet i befolkningen.

Norad har gjennom sin deltakelse i OECDs nettverk for konflikt og sårbarhet bidratt til utviklingen av retningslinjer for arbeidet med fredsbygging og statsbygging, og til å støtte opp under den internasjonale dialogen mellom de sårbare statene selv og giverlandene. Dette arbeidet var en del av bakgrunnen for en "New Deal" for det internasjonale engasjementet i sårbare stater som ble lagt frem på høynivåmøtet om bistand i Busan i desember. En rekke organisasjoner og land, bl.a. Norge, sluttet seg til "New Deal"-prinsippene.

Norads rådgivning relatert til land i konflikt eller i overgangssituasjoner mellom konflikt og en langsiktig fredelig utvikling har dekket et bredt spekter av innsatser, som utarbeidelse av politisk økonomisk analyse av korrupsjon i Nepal og av styresett-engasjementet i Pakistan, vurdering av mulig samarbeid på forsvarssektorreform i Sør-Sudan og likestillingsgjennomgang ved ambassaden i Khartoum. Videre har det vært tett samarbeid med UD rundt olje for utvikling i Sør-Sudan, Sudan og Afghanistan, planlegging av energisatsing i Pakistan og skogsatsingen i flere sårbare land. Disse landene er blant de største mottakerne av norsk bistand.

Arbeidet for barns rettigheter har særlig hatt fokus på bekjempelse av kjønnslemlestelse, barneekteskap og angrep mot skoler og tiltak for å styrke barns rett til helse og ungdoms deltakelse. Tiltak mot kjønnslemlestelse viser resultater med en positiv utvikling i en rekke land, blant annet i Etiopia og Senegal. Innsatsen på grasrotnivå gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner og lokale ledere er særlig viktig, og understøtter dialogen nasjonalt og i FN. Ambassader, UNICEF og Redd Barna har vært viktige partnere. I tillegg er arbeid lagt ned i FNs generalforsamling for å forhindre at FNs eksperter på barns rettigheter skal få begrenset sin uavhengighet. Arbeidet for funksjonshemmedes rettigheter, i stor grad rettet mot FN-systemet og sivilsamfunnsorganisasjoner, har fokusert på at inkludering ikke først og fremst er et spørsmål om økonomiske bevilgninger, men om synlighet og deltakelse. Å synliggjøre konsekvenser av kriminalisering av hivsmittede har vært viktig i arbeidet for hiv-smittedes rettigheter.

I tråd med Norads strategi har etaten koblet kunnskap om hva som fungerer i samarbeidslandene med det tematiske arbeidet i multilaterale organisasjoner. For å styrke marginaliserte og sårbare gruppers rettigheter, har Norad i samspill med UD bidratt til å sikre kunnskapsgrunnlaget for norske posisjoner og å fremme norsk politikk opp mot blant annet UNICEF, FNs barnekomité, FNs statspartskonferanse for konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter, Høynivåmøtet om aids, FNs generalforsamling, Den afrikanske union og FNs menneskerettighetsråd. Norge har sete i FNs menneskerettighetsråd i 2011, og Norad har bidratt med deltakelse og faglig rådgivning om temaer som urfolks rettigheter, retten til mat, retten til vann og sanitær, barns rettigheter, retten til utvikling, hiv og rettigheter, retten til helse og retten til utdanning.

Gjennom ambassadene støtter Norge utdanningssektoren i flere land, med en dreining mot sårbare stater fordi det er der mer enn 40 prosent av barna som ikke går på skole bor. I tillegg til støtten i Nepal og Madagaskar, styrket Norad i 2011 sin rådgivningsinnsats på landnivå i forhold til en ny, forestående utdanningsinnsats i Burundi, en sluttvurdering og forprosjektering av neste fase for et utdanningsprogram i Pakistan, og sluttgjennomganger i Angola og i det palestinske området.

Norads arbeid for å styrke den globale utdanningsinnsatsen har dessuten omfattet deltakelse i Inter-Agency Network for Education in Emergencies' (INEE) gruppe for minimumsstandarder for utdanning i kriser. Formålet er at utdanning skal være en del av responsen i krisesituasjoner og at kvalitet på utdanningen ivaretas også i krisesituasjoner. Forberedende arbeid ble nedlagt i 2011 sammen med Redd Barna og UNICEF med å utvikle konseptet om skoler som fredssoner. Dette videreføres i 2012 sammen med nepalske myndigheter som vil invitere andre land for å dele sin erfaring med skoler som fredssoner og hvordan utdanning kan tilbys i konfliktsituasjoner.

Innen helsesektoren bidro Norad til å belyse rettigheter og beskyttelsesbehov for svake og utsatte grupper, deriblant voldsutsatte kvinner, ungdom, barn, og seksuelle minoriteter. Arbeidet med å sikre en konsistent og faglig forankret norsk politikk for satsingsområder innen seksuell og reprodutiv helse og rettigheter, hiv/aids, ungdoms tilgang på informasjon og tjenester, trygg abort og likestilling mellom kjønnene ble styrket gjennom året.

Norad bidro sammen med internasjonale partnere i en gjennomgang av Handlingsplanen fra konferansen om befolkning og utvikling i Kairo 1994, og oppstart til utvikling av ny strategi og nye mål etter 2014 (ICPD+20). Norad bidro å sikre at ungdom i en marginalisert posisjon, gjennom Young Key Affected Population (YKAP), blir ivaretatt i ungdomssatsingen. Seksuell og reprodutiv helse og rettigheter er et innsatsområde der støtte til sivil samfunn er viktig. Innsatsen vil bli styrket i 2012 i lys av det økende presset internasjonalt i arbeidet for seksuell og reprodutiv helse og rettigheter.

Representasjonskontoret i Al Ram inngikk en avtale med WHO om støtte til etablering av et Folkehelseinstitutt i det palestinske området. Palestinske myndigheter, WHO og Folkehelseinstituttet i Norge samarbeider om programmet. Norad bidro med faglig rådgivning i prosessen.

Inntektsskapende aktiviteter

Utviklingslandene trenger i større grad å mobilisere egne finansielle ressurser. Norad har flere aktiviteter som bidrar til å nå et slikt mål.

Programmet **Skatt for Utvikling (SfU)** startet opp i 2011. Formålet med programmet er å bidra til bedre skattesystemer og økte skatteinntekter i Norges samarbeidsland. I arbeidet med å styrke skatteadministrasjonene i tre afrikanske land (Mosambik, Tanzania og Zambia) står institusjonssamarbeid mellom de nasjonale skattemyndighetene og den norske skatteetaten helt sentralt. I 2011 har arbeidet vært rettet mot å definere områder der det er samsvar mellom etterspørselen i disse landene og norsk kompetanse. Så langt har mye av arbeidet vært konsentrert rundt revisjon, særlig av store gruve- og oljeselskaper bl.a. i Zambia.

Andre innsatsområder under SfU er støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner som jobber med skatt og kapitalflukt, samt forskning innenfor disse områdene. Programmet omfatter Norges deltakelse i prosesser som foregår internasjonalt, særlig knyttet til ulovlig kapitalflyt fra fattige land, som har sammenheng med for eksempel skatteunndragelse, korrupsjon og kriminalitet.

Lokal **næringsutvikling**, spesielt for små og mellomstore bedrifter, skaper inntekter og arbeidsplasser. Norad har sammen med Norfund deltatt i arbeidet med å forberede UD's

policybrosjyre "Næringsliv skaper utvikling", som omhandler Regjeringens samlede tiltak for å fremme næringsutvikling og stimulere kommersielle investeringer i utviklingsland. I dette arbeidet har Norad lagt premissene for omtalen av de Norad-spesifikke ordningene, herunder justert innretting av deler av vårt virkemiddelapparat.

Faglig rådgivning overfor utenriksstasjoner og UD vedrørende handelsporteføljen og sentrale multilaterale organisasjoner som International Finance Corporation (IFC) og UNIDO ble videreført.

Norad har tatt initiativ til å få avklart problemstillinger knyttet til EØS-statsstøttereguleringen. Formålet er å bidra til korrekt bruk av bistandsbudsjettet når det gjelder støtte til private norske bedrifter, herunder avklare handlingsrommet for norsk offentlig-privat samarbeid innenfor utviklingssamarbeidet.

Olje for Utvikling(OfU) -programmet var i 2011 engasjert i 22 land. Programmet, som nå er inne i sitt sjette, år merker en stadig sterk etterspørsel fra nye land. Ved å ta i bruk mer velfungerende skattesystemer har OfU som et av sine mål å øke statens inntekter fra oljesektoren i samarbeidslandene. OfU-programmet er nærmere omtalt under kapittel 165 post 71 nedenfor.

Global helse og utdanning - multilateralt arbeid

Det multilaterale sporet står sentralt i Norges innsats for global helse og utdanning.

Norad bistår UD inn mot styreverv og fagkomiteer i de store globale fond innen helse, hiv og utdanning som ble etablert på 2000-tallet. Disse finansieringsinstrumentene som er tuftet på offentlig-privat samarbeid med deltakelse fra FN og andre sentrale aktører, kan vise til betydelige resultater. Programmene bidrar med tilleggsressurser og pådrivervirksomhet i landenes innsats for tusenårsmålene. På grunnlag av erfaringene de første ti år og i lys av den økonomiske krisen, ble mye av innsatsen i 2011 benyttet til å gjøre opp status og legge strategi fram mot 2015.

Innen helse ble det lagt ned betydelig faglig og institusjonell innsats i Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) og Den globale vaksinealliansen GAVI. I 2010-2011 representerte Norad Norge i GAVI-styret. Stor innsats ble rettet mot en vellykket påfyllingskonferanse i juni 2011, der nødvendige ressurser for perioden 2012-2015 ble sikret gjennom en kombinasjon av økt nasjonal finansiering til vaksine og helse, lavere vaksinepriser og økt nivå på givermidler. En annen viktig faglig innsats fra Norad var å bidra til at en femtedel av GAVIs ressurser nå går til helsesystemutvikling på landnivå.

Det globale fondet er inne i en omfattende reformprosess, med konsolidering av støtte til færre og større programmer basert på landenes egne planer, omorganisering av sekretariatet for bedre oppfølging av programmer på landnivå, og mer fokus på risikostyring og kontroll. Norad bidro med faglige innspill til reformen i GFATM samt utarbeidelse av ny strategi for perioden 2011 til 2016. Fondet står i dag for to tredeler av internasjonal finansiering til malaria og tuberkulose og en femdel av finansieringen til aids. Rundt 55 prosent av bevilget støtte går til hiv og aids. Norad har lagt vekt på at Fondets arbeid tilpasses nasjonale forhold, at støtten er resultatorientert, samt har fokus på innovasjon for bedre resultater. Norad opprettet i 2011 også en avtale med Landsrådet for Norges

barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) for å videreføre ordningen med en ungdomsrepresentant i Norges styregruppe.

Norad har videre bidratt faglig inn mot legemiddelfinansieringsordningen UNITAID, spesielt i forbindelse med arbeidet med ny strategi i 2011.

Norad bidro med faglige innspill og kvalitetssikring av stortingsmeldingen om global helse som ble utarbeidet av UD i 2011, og lanseres i 2012. Meldingen blir viktig for prioriteringene knyttet til global helse i utenriks- og utviklingspolitikken.

Innen utdanning styrket Norad innsatsen mot utdanningsfondet Fast Track Initiative. Norge økte sin finansielle støtte til fondet, som i 2011, i forbindelse med en påfyllingskonferanse, ble omdøpt til Global Partnership for Education (GPE). Norad ble valgt inn i finanskomiteen for å representere Norge, Sverige, Danmark og Irland og tok senere også på seg ledervervet. Norads innsats i GPE bidrar til at partnerskapet fortsetter å levere resultater på en effektiv måte når det gjelder jenters adgang til grunnutdanning særlig i sårbare stater, og til at kvaliteten i utdanningen styrkes.

FN-familien spiller en helt sentral rolle både som normativ aktør, samlingspunkt for samordning av innsatser og som utviklingspartner for myndighetene på landnivå. Norad avsetter betydelige ressurser for å sikre at norsk støtte til FN-institusjonene gir resultater på landnivå. I Norads faglige rådgivning og arbeid inn mot UNICEFs utdanningsinnsats, har det for eksempel vært vektlagt at UNICEF må styrke sin resultatrapportering og synliggjøre sin innsats på landnivå. Dette er tilfelle for en rekke FN-organisasjoner også der det jobbes gjennom "ett FN", og er viktig å styrke særlig der Norge yter øremerket støtte, slik som på jenters utdanning i UNICEF.

Når det gjelder FNs arbeid inn mot utdanning, bidrar Norad gjennom sitt engasjement i United Nations Girls Education Initiative (UNGEI) til at FN samordner sin innsats. Videre er arbeidet i UNESCOs tilhørende institutter og da spesielt Capacity development for Education for All (CapEFA) og Global Monitoring Report fulgt opp blant annet gjennom en noradgjennomgang av kapasitetsoppbygningsinitiativet CapEFA.

Integrering av tverrgående hensyn

Korrupsjonsbekjempelse

Anti-korrupsjon er et langsiktig arbeid hvor resultatene vises over tid. For å styrke integrering av anti-korrupsjon i pågående prosesser og tiltak, ble det gitt rådgivning til ambassader og UD. Sentrale områder var blant annet oppfølging av FN konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC) og norsk støtte til multilaterale organisasjoner (UNDP, Verdensbanken og Asiabanken). Dialogen med andre givere ble videreført i OECD/DACs Anti-Corruption Task Team (ACTT) og andre nettverk. Bilaterale givere, Verdensbanken og UNDP gjorde felles analyser blant annet av tema rundt mer effektivt anti-korrupsjonsarbeid, resultater og indikatorer på anti-korrupsjon og samarbeid på landnivå. Dette er formidlet til ambassadene og andre relevante aktører.

Det ble arrangert en rekke e-læringskurs i U4-regi (UD/Norads ressurscenter for antikorrupsjon). Kursene var både sektorspesifikke på tema som naturressursforvaltning (petroleum og skog/klima), helse og utdanning, og av mer generell karakter. Gjennom kursene fikk ansatte i utenrikstjenesten

og Norad kunnskap, råd og verktøy om hvordan anti-korrupsjon kan integreres i sektorarbeidet og konkrete tiltak. I 2011 tok 30 UD- og Norad-medarbeidere disse kursene.

For ytterligere å øke kunnskapen om hvordan anti-korrupsjon kan integreres i ambassadenes portefølje, ble det videre arrangert 12 landbaserte samlinger med deltakere fra U4-partnere, samarbeidspartnere og andre relevante aktører. Gjennom U4 ble det publisert rapporter og studier som er viktige hjelpemidler, bl.a. rundt indikatorer på anti-korrupsjon og arbeidet med resultater.

Viktige funn og anbefalinger fra den felles givergjennomgangen av anti-korrupsjon som Norads evalueringsavdelingen publiserte høsten 2011, er tatt inn i U4-opplæringen.

Mot slutten av året ble arbeidet inn mot OfUs samarbeidsland økt, og det ble gitt innspill til en rekke prosesser som styrket integreringen av anti-korrupsjon. Det ble også gjort en gjennomgang av Petrads regionale anti-korrupsjonskurs/workshop i OfU-regi, som grunnlag for å gi et bedre tilbud på dette området.

Det ble avholdt to møter i det profilerte korrupsjonsjegernettverk med sentrale aktører i arbeidet med høynivå-korrupsjon. Norad bisto med råd og støtte som muliggjorde informasjons- og erfaringsutveksling om kapitalflukt, hvitvasking og rettsanmodninger. Romania og Brasil ble identifisert som to nye medlemmer til nettverket.

Likestilling

Gjennom likestillingsgjennomganger og sekretariatsansvaret for pilotambassader for likestilling, har Norad arbeidet for at norsk bilateral bistand på sikt skal gi bedre resultater for kvinners rettigheter og likestilling.

Norad gjennomførte fire likestillingsgjennomganger i 2011, i hhv. Afghanistan, Pakistan, Indonesia og Sudan. Totalt er det gjennomført 11 gjennomganger. Gjennomgangene er et verktøy for å styrke ambassadenes arbeid med å integrere likestillingsperspektivet i alt utviklingssamarbeid. Flere ambassader kan vise til konkret oppfølging av anbefalingene i gjennomgangene. Ambassaden i Khartoum har besluttet å inngå flere nye avtaler for oppfølging av FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Det er gjennomført opplæringstiltak ved ambassadene i Addis Abeba, Lilongwe og New Delhi. Så langt er det utarbeidet handlingsplaner for arbeidet med likestilling i Etiopia, India og Nepal, mens andre ambassader har konkrete planer å igangsette dette arbeidet.

I 2011 fikk Norad sekretariatsansvaret for satsingen på pilotambassader for likestilling, hhv. Malawi, Mosambik, Uganda, Angola, Etiopia og Nepal. Formålet med satsingen er å styrke innsatsen for kvinner og likestilling på landnivå, prøve ut nye metoder og arbeide for at man ved utgangen av pilotperioden i 2013 skal kunne vise til konkrete resultater for kvinner. Første året viste en økt oppmerksomhet om temaet ved ambassadene og i deres dialog med partnere og myndigheter, samt økt bruk av ressurser til kvinnerettete prosjekter.

I pilotmodellen inngår faglig rådgivning, midler til kapasitetsoppbygging og systematisk resultatrapportering. Energi er en prioritert sektor for flere av pilotambassadene og her får de ekstra støtte fra Norad og ENERGIA til integreringsarbeidet. Mosambik er et foregangsland i dette arbeidet.

Et regionalt likestillingsseminar som ble arrangert i Addis Abeba, samlet deltakere fra 11 ambassader, inkludert samtlige pilotambassader.

Norad har styrket rådgivningen innen temaet kvinners rettigheter og likestilling, bl.a. som følge av det nyopprettede UN Women, hvor Norge har styreplass. Deskvurderinger og landbesøk til prosjekter i bl.a. India, Bangladesh, Kenya og Afghanistan har gitt ambassadene et bedre grunnlag for dialogen og samarbeidet med UN Women. Erfaringer fra landnivå er et viktig underlag for arbeidet i styret.

Norad integrerer også hensynet til kvinner og likestilling i sin sektorfaglige rådgivning. I samarbeid med ressursmiljøet ENERGIA har Norad karlagt hvordan kvinners rettigheter og likestilling integreres i olje- og energisektoren. Arbeidet har vist dokumenterte kjønnsforskjeller, herunder at kvinner og menn har ulike behov for energi, bruker energi forskjellig og er involvert i produksjonskjeden på ulike måter. Kvinner og menn har dessuten ulik innflytelse i beslutningsprosessene, og ulik tilgang til energi.

Norsk innsats anviser hvordan disse forholdene kan endres, bl.a. at kjønnsaggregerte data og kjønnsensitive indikatorer må integreres i planlegging, monitorering og evaluering av olje- og energisamarbeid. Informasjon om mulig bruk av moderne energi i hushold og inntektsbringende arbeid må spisses mot både kvinner og menn.

I forbindelse med Energy for All-konferansen ble det, i samarbeid med ENERGIA, utarbeidet et eget hefte om kjønnsdimensjonen i energisektoren til World Development Report 2012.

Norsk innsats vedrørende kjønns sensitiv olje- og energiutvikling er fortsatt i en tidlig fase. Resultatene er foreløpig primært knyttet til kunnskapsproduksjon.

Norads arbeid med å styrke fokus på kvinner og likestilling i Regjeringens satsing på klima og skog gjøres gjennom faglig rådgiving overfor KoS og ambassadene. Norad har bl.a. levert innspill i forhold til kjønnsdimensjonen i REDD, Clean Development Mechanism (CDM), og følgeforskningen på REDD. Kvinners deltakelse og rettigheter har vært en sentral komponent i Norads faglige rådgivning inn mot klimasmart landbruk. Kvinners innsats og sentrale rolle i det afrikanske landbruket reflekteres imidlertid ikke i eiendomsrettigheter og rettigheter til produksjonsmidler, noe som må styrkes dersom klimasmart landbruk skal lykkes. I 2011 underskrev Norad en avtale med NEPAD/CAADP om å utvikle et støtteprogram for kvinner og klimatilpasset jordbruk i afrikanske land. Også i den faglige rådgivningen i forhold til vannsektoren har tverrgående hensyn hatt en særlig sentral rolle. I dialogen med multilaterale aktører innen vannsektoren, har Norad arbeidet for klarere operasjonalisering av retten til vann og sanitær på landnivå.

Rettigheter

Norads arbeid med å fremme integrering av rettighetsperspektivet i bilaterale og multilaterale sammenhenger har omfattet områder som hiv, helse og utdanning, klima og skog, sivilt samfunn, matsikkerhet, vanntilgang, urfolk og demokrati.

Etaten har bl.a. hatt en tydelig rettighetstilnærming til helse- og utdanningsbistanden, med sikte på styrking av mottakerlandenes kapasitet til å oppfylle sine forpliktelser og individenes mulighet til å kreve sin rett til helse og utdanning. Norad har også bidratt til å fremme et rettighetsperspektiv i det

globale hiv-arbeidet, med særlig vekt på utsatte grupper. Videre er det utviklet verktøy for å styrke tverrgående temaer som barns og kvinners rettigheter og integrering av funksjonshemmedes rettigheter i bistanden. Norad har samarbeidet nært med UD og FN-delegasjonene i Genève og New York, og har bidratt med faglige råd til og deltakelse i FN-kommisjoner, FN-ekspertorgan, FNs generalforsamling og FNs menneskerettighetsråd for å sikre at resolusjoner og konvensjoner ivaretar menneskerettighetshensyn. På bestilling er det foretatt gjennomganger av flere ambassaders menneskerettighetsarbeid. Norad har også et faglig samarbeid med frivillige organisasjoner for å fremme rettighetsperspektivet. Et eksempel på det er Rights and Resources Initiative som fokuserer på rettigheter knyttet til skog.

Klima og miljø

I fagrådgivningen har Norad bidratt til at ambassadene ivaretar miljø i porteføljeutviklingen. Integrering av miljøhensyn i naturressursforvaltning, landbruk, energi og skogforvaltning inngår som sentrale deler av dette. I 2011 har Norad ikke mottatt bestillinger fra ambassadene på miljø- og klimagjennomganger av bistandsporteføljene.

Norad har vært en aktiv bidragsyter til den faglige dialogen om et felles FN-program som har resultert i økt integrering av miljø og fattigdom i økonomisk planlegging og budsjettering i over 20 land i sør.

Norad har, på tvers av avdelingene, videreutviklet metodikken som brukes i tematiske gjennomganger, noe som har resultert i at et felles mandat og dokumentasjon for tematiske gjennomganger har blitt utarbeidet, uavhengig av tema.

Sekretariatsfunksjonene

Norad hadde også i 2011 sekretariatsansvar for en rekke utviklingsprogrammer på vegne av UD. Disse sekretariatsfunksjonene varierer sterkt med hensyn til funksjon og ressursbruk. Alle inneholder komponenter av både administrativ koordinering, forvaltning og faglig rådgivning.

- Olje for Utvikling (OfU)-sekretariatet har et faglig og koordinerende ansvar for forvaltningen av OfU-programmet og det interdepartementale samarbeidet mellom Utenriksdepartementet, Olje- og Energidepartement, Miljøverndepartementet og Finansdepartementet.
- Skatt for Utvikling-sekretariatet ble opprettet i mars 2011, og utgjør et fagmiljø som blant annet gir råd og innspill overfor UD med hensyn til strategiske valg og prioriteringer i utvikling av programmet.
- Sekretariat for Ren Energi har som funksjon å koordinere og prioritere engasjementet på energisektoren, rapportere om satsingen, samt vurdere policy- og strategispørsmål.
- I 2011 fikk Norad sekretariatsansvar for satsingen på pilotambassader for likestilling (Malawi, Mosambik, Uganda, Angola, Etiopia og Nepal). I pilotmodellen inngår løpende faglig rådgivning, egne midler til kapasitetsbygging og bredere resultatrapportering.
- Sekretariatsansvaret for Trustfondene NTF-PSI (Norwegian trust Fund for Private Sector and Infrastructure) og TFESSD (Trust Fund for Environmentally and Socially Sustainable Development) innebærer administrativ koordinering og faglig rådgivning, og gir kontakt med relevante fagmiljøer i Verdensbanken.
- Norad var ansvarlig for å støtte opp faglig og med pådriveraktivitet blant annet til Regjeringens satsing for reduksjon av mødre- og barnedødelighet, samt FNs

generalsekretærs Globale Strategi for kvinners og barns helse, og med faglige innspill i utarbeidelsen av handlingsplanen.

- Norad har også ivaretatt sekretariatsfunksjonen til en internasjonal arbeidsgruppe for innovasjon og helse, *Innovation Working Group (IWG)*. IWG ble nedsatt av FNs generalsekretær i 2010 i forbindelse med den globale strategien for kvinners og barns helse og har ca. 40 medlemsorganisasjoner fra ulike interessentgrupper. I 2011 har arbeidet fokusert spesielt på mobil-helse, et felt preget av mange forsøksordninger. Femten prosjekter videreutviklet sine planer i et arbeidsmøte i Oslo i april og et dusin vinnere ble annonsert på Health Summit i Washington i desember.

Kvalitet og resultater

Norad legger stor vekt på å sikre kvalitet og resultatfokus i norsk bistand. For å styrke dette arbeidet ble sentrale kvalitetssikringsoppgaver samlet og presisert gjennom et internt kvalitetssikringsmandat i 2011.

Oppdragsmengden fra UD innen områder som økonomisk/finansiell rådgivning, juridisk kvalitetssikring og resultatfaglige vurderinger økte betydelig i 2011. Vi registrerer også økt oppmerksomhet om kvalitetssikringsfeltet både i pressen, på Stortinget, utenriksstasjonene og UD.

Forvaltningsfaglig rådgivning og kvalitetssikring

I 2011 har Norad håndtert flere større bestillinger av kvalitetssikring fra UD i forbindelse med profilark for FN-organisasjonene, resultatbaserte finansieringsmodeller, årsrapporten om humanitær innsats og synliggjøring av resultater i FN, banksystemet og internasjonale fond. Det var i 2011 spesielt omfattende leveranser knyttet til styremøtene for de største FN-organisasjonene, blant annet i forbindelse med Riksrevisjonens rapport om resultatorienteringen i norsk bistand og oppfølgingen i Kontroll- og konstitusjonskomiteen. Kvalitetssikringsarbeidet inn mot de sentrale multilaterale organisasjonene ble styrket i 2011, blant annet gjennom arbeidet i Multilateral Organization Performance Assessment Network (MOPAN) og en norskinitiert workshop med UNDP om resultatarbeid.

Norad har i 2011 kvalitetssikret mer enn 160 avtaler. Det har vært større pågang etter juridiske tjenester enn tidligere fra seksjoner i UD som arbeider med tilskuddsforvaltning. Avtalearbeidet innen klima/skog finansiering i Guyana, Indonesia, Tanzania, Vietnam og Mexico er gitt høy prioritet. Norad har bidratt til revisjon av avtalemaler, og vil gi dette arbeidet høyere prioritet i 2012 i lys av at det er besluttet å inkorporere Avtalehåndboka i UD's Tilskuddshåndbok slik at det fremstår som et felles verktøy for både utenriktjenesten og Norad, og at alle avtalemaler og tilskuddsbrev blir samlet i et felles system.

Kvalitetssikret statistikkdata er produsert og rapportert til OECD/DAC i henhold til tidsplan. Den nye Statistikkportalen 'Norsk bistand i tall' som ble lansert i januar 2011, har vært et viktig bidrag til "Open Aid" og ble godt mottatt. En engelsk versjon er utarbeidet. Norad har jobbet aktivt med Norges forpliktelser når det gjelder åpenhet, og oppfølgingen av arbeidet med ODA-regelverk i OECD/DAC og det internasjonale statistikkarbeidet innen mor- og barnhelse. Norad deltar i

”åpenhetsinitiativet” (Open Aid), og hadde bl.a. en egen presentasjon under høynivåmøtet i Busan i november om statistikk på web.

Metodeutvikling

Norad har i samarbeid med UD foretatt endringer i metoden for forvaltningsgjennomganger og bidratt til det pågående arbeidet med å styrke resultat- og risikostyringen i departementet. Det er utarbeidet standardpresentasjoner for opplæring innen anti-korrupsjon i forbindelse med forvaltningsgjennomganger.

Forvaltningsgjennomganger, intern kontroll og system for varsling

Syv forvaltningsgjennomganger ved ambassader ble gjennomført i 2011. Departementet bekrefter at gjennomgangene er et viktig verktøy for å vurdere den forvaltningsfaglige standarden. For nærmere redegjørelse vises til ”Rapport fra forvaltningsgjennomganger ved ambassader med bistandsansvar i 2011”, oversendt departementet 6. januar 2012.

Nye retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter ble utarbeidet og godkjent i januar og Varslingsteamet etablert i mars 2011. Arbeidet med håndtering av saker knyttet til mistanke om økonomiske misligheter har vært betydelig mer ressurskrevende enn først antatt. Fire saker om økonomiske misligheter ble avsluttet i 2011. Ved inngangen til 2012 var 39 saker til behandling. Norad har også ferdigstilt et arbeid med å ta inn klausuler i avtaler med de største frivillige organisasjonene om at de offentliggjør ”årlige korrupsjonsrapporter”.

Alle Norads ordningsregelverk er oppdatert med krav til etiske retningslinjer, og ble godkjent av Direktøren i april 2011. Andre mindre justeringer i regelverkene er også gjort etter behov.

Opplæring

Norad har koordinert og bidratt til gjennomføringen av to utreisekurs på UKS. Det er i tillegg gjennomført en rekke kurs i resultat- og risikostyring, og i økonomistyring i tilskuddsforvaltningen, kurs for eksterne forvaltere av norske bistandsmidler (frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner, offentlige etater) samt opplæring internt og ved ambassadene.

Norad har videre bidratt til kompetanseutvikling gjennom undervisning på UKS bl.a. om rettighetsspørsmål, sårbare stater og konfliktsensitivitet

Evaluering

Evalueringsarbeidet ble ført videre i samsvar med utenriksrådets evalueringsinstruks av 29. mai 2006.

I offentligheten reises tidvis spørsmål knyttet til evalueringsevne og organisering – inkludert om ansvaret heller bør være plassert utenfor bistandsforvaltningen – og evalueringenes uavhengighet og kvalitet. Norads ledelse har benyttet slike anledninger til å understreke evalueringsevne og organiseringens uavhengighet. Det blir pekt på at mange evalueringer kommer med kritiske funn og konklusjoner og konkrete anbefalinger om forbedringer, og at dette er slik det bør være. Noen eksempler på kritiske funn:

- De første seks rapportene under følgeevalueringen av regjeringens internasjonale klima- og skoginitiativ ble presentert våren 2011. De viste at initiativet har vært viktig for oppstart av arbeidet både globalt og i de fem studerte landene (Guyana, Brasil, DR Kongo, Tanzania, Indonesia). Evalueringen peker imidlertid på at det er for tidlig å si noe om resultatene av norsk innsats for klima og utvikling og anbefaler Norge å følge arbeidet i landene tettere.
- Evalueringen av norsk fredsinnsats på Sri Lanka ble slutført i oktober 2011. Evalueringen anerkjente Norges store innsats, men kritiserte Norge blant annet for ikke å holde tilstrekkelig kontakt med andre deler av det srilankiske samfunnet enn regjeringen og tamiltigrene. Evalueringen konkluderte med at Norge etter hvert ble en brikke som de stridende parter brukte i sitt spill. Den stilte spørsmål om ikke Norge burde ha trukket seg fra fredsmeglerrollen flere år før regjeringshæren seiret militært i 2009.
- En fellesevaluering av arbeid mot korrupsjon, ledet av Norad, ble fullført i oktober. Den ga anerkjennelse til givene for å ha bidratt til økt oppmerksomhet om korrupsjon som på lengre sikt kan tjene samfunnsutviklingen i landene. Den kritiserte imidlertid givene for å gjøre for få forundersøkelser om landene, undervurdere betydningen av lokale maktforhold og har urealistiske mål. Den pekte også på dårlig planlagte bistandsprosjekter som hadde ført til korrupsjon, og anbefalte givene å være mer oppmerksom på denne faren. Norad publiserte samtidig en studie om utvikling, makt og korrupsjon som viste at forutsetningene for korrupsjonsbekjempelse i stor grad er bestemt av utviklingsstadium og må ses i et historisk lys.
- En studie av pengestrømmer i fem FN-organisasjoner ble gjennomført i 2011 og blir publisert i 2012. Den viste at disse organisasjonenes samlede innestående midler hadde økt gradvis de siste årene, til ca. 12 milliarder USD ved utgangen av 2009. Studien peker på at noe av årsaken er givernes økende øremerking og utbetalinger til dels flere år før pengene kan brukes. Studien peker også på en generell tendens til utbetalinger mot slutten av givernes budsjettår. Den anbefaler givene å sikre en bedre balanse mellom utbetaling og forbruk av øremerkede bidrag. Studien gir grunnlag for en vurdering av forvaltningen av støtte til multilaterale organisasjoner.

Norad har samarbeidsavtaler med evalueringskontorene i FNs utviklingsprogram (UNDP) og Verdensbanken. Dette omfatter samarbeid om evalueringer og studier av særlig interesse for Norge. Norad medvirket også i en evaluering som ble gjennomført av GAVI og fortsatte samarbeidet med the International Initiative for Impact Evaluation (3iE), som arbeider for å fremme og få utført virkningsevalueringer. Dette samarbeidet bidrar til den faglige kvaliteten på Norads evalueringsarbeid og gir kunnskap som norsk bistandsforvaltningen kan lære av.

For å fremme læring blir de fleste evalueringene presentert og diskutert på egne seminarer. Pressen viste god interesse for flere av evalueringene. Årsrapporten for evaluering 2010 ble presentert på et eget arrangement i mai. Norad har sendt oppfølgingsnotat om hver evaluering til departementet, med informasjon om evalueringens funn, høringsuttalelser og anbefalinger om oppfølging. Forberedelsene til en egen studie av hvordan evalueringer og annen kunnskap brukes i norsk bistandsforvaltning ble påbegynt og vil komme i gang i 2012.

Norads evalueringsrapporter bør ikke sees som fasitsvar. De skal imidlertid gi godt begrunnede funn, konklusjoner og anbefalinger til bistandsforvaltningen. Samtidig skal de gi grunnlag for en informert

samfunnsdebatt om bistandens resultater og problemer. Begge disse formålene ivaretas gjennom dagens organisering og plassering av evalueringsfunksjonen, fordi denne gir en god balanse mellom hensynet til uavhengighet på den ene siden og behovet for nærhet og kunnskap om virksomheten som skal evalueres på den andre.

Norad var i 2011 ansvarlig for gjennomføring av syv evalueringer og tre studier med publisering av til sammen 20 hoved- og delrapporter. Norad medvirket dessuten til ti rapporter utgitt av samarbeidspartnere. En egen årsrapport for evalueringsvirksomheten i 2011 vil bli presentert 25. mai 2012. Rapporten vil gi en omtale av alle disse rapportene og lærdommene som kan trekkes fra dem.

Kommunikasjon og kunnskapsformidling

Norad har gjennom ulike aktiviteter og tiltak formidlet kunnskap om norsk utviklingsinnsats og dens resultater, og bidratt til debatt om aktuelle utviklingsrelaterte spørsmål.

Flertallet av den norske befolkningen er positive til norsk bistand, og andelen som har et positivt syn har vokst. Det kommer fram i en landsomfattende undersøkelse om folks holdninger til norsk utviklingshjelp som ble offentliggjort i mai 2011. Undersøkelsen viser at oppslutningen er høy og stabil og at 87 prosent av befolkningen stiller seg positiv til norsk utviklingshjelp. Samtidig har andelen som mener bistand gir gode resultater blitt mindre, og interessen for bistandsspørsmål har avtatt.

Norads viktigste kommunikasjonstiltak i 2011 var produksjon og publisering av Resultatrapporten 2011, Noradkonferansen 2011, relansering og drift av norad.no, drift av utvikling.no og bistandsaktuelt.no, drift av Utviklingshuset, utgivelse av *Bistandsaktuelt*, og gjennomføring av *Reisen tilbake*, en kampanje om bistandens resultater. I kjølvannet av Norads nye strategi og avklaring av arbeidsdelingen med departementet, ble det utviklet en ny kommunikasjonsstrategi; *Sannheten godt fortalt*.

I 2011 var Norads hovedtema for kommunikasjon "Bistand og konflikt". Dette bidro blant annet til at internasjonalt engasjement i sårbare stater ble satt tydelig på dagsorden for et større publikum.

"Konflikt og bistand" var temaet på Norad-konferansen 12 desember. Fredsprisvinner og president i Liberia Ellen Johnson Sirleaf, Øst-Timors finansminister Emilia Pires og forsker Mary B. Anderson var noen av talerne på konferansen. Det kom 450 personer til konferansen, bredt fordelt på fagmiljøer innen bistand, ansatte i Norad og UD, studenter og generelt bistandsengasjerte. Dette er ny rekord for deltakelse på Norads konferanser.

Norads rapport om resultater i norsk bistand, "Bistand og konflikt", ble lansert på konferansen og ble diskutert med norske stortingspolitikere. Rapporten fikk positiv omtale og er et bidrag til åpenhet om hva som virker og hva som ikke virker i norsk bistand – og i den generelle bistandsdebatten. Rapporten fører til økt etterspørsel etter resultatinformasjon både fra publikum, presse og Stortinget. I tillegg til trykket versjon, ble resultatrapporten presentert på hjemmesiden.

Temaet "konflikt og bistand" ble også belyst i andre aktiviteter, blant annet på Norads nettside. Bistandsaktuelt ga ut et bilag om teamet.

Norge har en internasjonal lederrolle i arbeidet for global helse og de helserelevante tusenårsmålene hvor statsminister Stoltenbergs kampanje for bedre barne- og mødre helse er sentral. Norad bidro i 2011 aktivt med utarbeidelsen av kampanjens kommunikasjons- og mediestrategi nært knyttet til FNs generalsekretærs globale strategi for kvinners og barns helse.

Flere tiltak er nærmere omtalt i tilknytning til kapittel 160 post 01 Sivilt samfunn og demokratiutvikling, driftsmidler.

Norad som organisasjon og arbeidsplass

Organisasjonsendringer

For å tilpasse organisasjonen til politiske prioriteringer og for bedre å kunne følge opp Norads strategi, ble det i 2011 gjennomført organisasjonsendringer. Klima, miljø og naturressursforvaltning er fagområder som ble tilført ressurser og lederkapasiteten i organisasjonen ble styrket. Organisasjonsendringen har også tilrettelagt for karriereutvikling internt i organisasjonen.

Ansvar for IKT-drift og -brukerstøtte for Norad ble overført til Utenriksdepartementet 1. januar 2012, sammen med 10 stillinger og tilhørende lønnsmidler og IKT-utviklingsmidler.

Kompetanseutvikling

Det ble i 2011 lagt vekt på kompetanseutvikling som sikter mot å styrke en felles organisasjonskultur og bevissthet om Norads verdier og statlige regler og retningslinjer gjennom kurs, læringsgrupper og andre relevante fagfora. Norads program for obligatorisk opplæring ble gjennomgått og revidert. Grunnet mange nye ledere ble lederutvikling særlig prioritert. Det legges også til rette for faglig utvikling bl.a. gjennom en rekke interne seminarer, foredrag mv. som er åpne for alle medarbeidere.

Arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene ble enige om en ny lønnspolitikk, som konkretiserer Norads vurderingskriterier for resultatbasert lønnsfastsettelse.

Norads medarbeidere

Når det gjelder rekruttering legger Norad vekt på kompetanse og egnethet, samtidig som vi søker bredde i alderssammensetning, kjønn og etnisk bakgrunn. Ved utgangen av 2011 var kvinneandelen i Norad 61 prosent. For nytilsetninger samme år var den 58 prosent. Det er blitt ansatt menn på tradisjonelt kvinnedominerte fagfelt som arkiv og administrative støttefunksjoner og kvinner innen tradisjonelt mannsdominerte fagfelt som energi. Minst én og ofte flere kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn innkalles til intervju. Norad har identifisert og lyst ut stillinger for nyutdannede uten lang arbeidserfaring, noe som har bidratt til større mangfold både med hensyn til alder og etnisk bakgrunn. Gjennomsnittsalderen for nytilsatte i 2011 var på 37,5 år, betydelig lavere enn snittalderen i Norad som helhet, og den var også lavere enn i 2010. Andelen ansatte med minoritetsbakgrunn har økt med 20 prosent fra 2009, og drøyt 10 prosent av de nytilsatte i 2011 hadde minoritetsbakgrunn. 26 personer ble i 2011 ansatt etter eksterne utlysninger, de fleste av disse i erstatningsstillinger.

Norad er en organisasjon med høyt utdannede medarbeidere. 92 prosent har utdanning utover videregående skole/gymnas, og 66 prosent av Norads ansatte har utdanning tilsvarende mastergrad eller høyere.

Alle nytilsatte i 2011 har fullført utdanning utover videregående skole. 12 prosent av nytilsatte har utdanning tilsvarende bachelorgrad, og 88 prosent har utdanning tilsvarende mastergrad eller høyere.

Likestillingsrapport	Kjønnsbalanse			Lønn	
	Ansatte	Prosent M/K		Fast ansatte	
		Total	M	K	M
Totalt i Norad	228	39	61	45667	41608
Ledelse	11	64	36	70508	66608
Mellomledelse	35	65	23	51217	50333
Seniorrådgivere	115	42	58	47358	43233
Rådgivere	52	29	71	37992	36725
Konsulent, første- og seniorkonsulenter	27	41	59	32592	34267

Midlertidig ansettelse		
M %	K %	Total (N)
44	56	34

Legemeldt sykefravær	
M %	K %
3,3	4,9

Norad har svært få ansatte som arbeider deltid eller på timelønn, og disse tallene er derfor ikke vurdert aktuelle å rapportere om.

IKT-arkitektur og informasjonssikkerhet

Det ble startet en prosess for å anskaffe ekstern kompetanse som skal bistå i utarbeidingen av et styringssystem for informasjonssikkerhet. Det ble i 2011 innført IP-telefoni, og gjennomført en oppgradering av arkivsystemet. Det har vært en betydelig økning i bruken av mobile kontor og synkroniserbare mobiltelefoner.

Fellesføringer og handlingsplaner

Norads handlingsplan for et mer inkluderende arbeidsliv 2010-2013 har tre delmål: Reduksjon av sykefraværet fra 6,3 prosent til 5,5 prosent, arbeid for rekruttering av og tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne, og opprettholdelse av en høy avgangsalder.

Sykefraværet i Norad ble redusert fra 6,5 prosent til 5,8 prosent i 2011. Det er en positiv utvikling, men det er vanskelig å si om dette representerer en varig nedgang eller om det er et resultat av tilfeldige variasjoner.

Ved hjelp av bedriftshelsetjenesten foretas arbeidsplassvurderinger etter behov, og påfølgende anbefalinger om tilpasset kontorutstyr m.v. blir regelmessig fulgt opp. Ved rekruttering blir kvalifiserte søkere med kjent funksjonshemming uten unntak innkalt til intervju.

Den høye avgangsalderen ved avtalefestet pensjon eller alderspensjon er opprettholdt, og var i 2011 på gjennomsnittlig 67 år.

For å tilby arbeidslivstrening har Norad etter forespørsel fra Nav tatt i mot tre praktikanter. Det har vært en økning i bruken av denne typen arbeidstreningstiltak. Det er få funksjoner i direktoratet som er egnet for lærlinger, og Norad har derfor ikke hatt dette i 2011.

Tildeling av budsjettmidler

Driftsmidler

Kap 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 208,91 mill. kroner.

Den økonomiske rammen for Norads ordinære drift i 2011 var på 208,91 mill. kroner. Hoveddelen av driftsmidlene gikk i 2011 til lønnsutgifter. Driftsbudsjettet for øvrig ble i all hovedsak benyttet til faste utgifter, inngåtte avtaler og reisevirksomhet.

Kap 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 29,35 mill. kroner.

Norad bidro gjennom ulike aktiviteter og tiltak til formidling av kunnskap om norsk utviklingsinnsats og dens resultater, og bidratt til debatt om aktuelle utviklingsrelaterte spørsmål. Tiltakene var tilpasset ulike mottakergrupper.

Utviklingshuset

Antall besøkende økte fra 7623 i 2010 til 8546 i 2011. Det var en økning i aktiviteter som møter, arrangement og utstillinger, og en nedgang i antall undervisningsopplegg. For å kommunisere bredt om utviklingssamarbeid og bidra til interesse for og debatt om utviklingsrelaterte spørsmål har det vært en satsing på ungdom gjennom de pedagogiske oppleggene 'UtviklingsLab' og 'UtviklingsLøype', samt på andre grupper gjennom ulike arrangementer. UD, Norad og Miljøverndepartementet, Fredskorpset, en rekke frivillige organisasjoner samt Tekna-Norsk Bistandsforum, holdt og/eller samarbeidet med Utviklingshuset om 115 arrangementer i 2011.

Blant nye satsinger i 2011 er markering av enkelte FN-dager og fire utstillinger med pedagogiske opplegg, som dekket følgende tematiske områder: bistand og konflikt (Kate Pendrys "Make Love, Not War") menneskerettigheter (Fadlabis "Et stort portrett av Mamma"), flyktningsspørsmål (Rune Eraker og Nansen Ung) og miljøproblematikk (Berg/Baarsch "Å leve med tidevannets rytme"). Det ble også utviklet et pedagogisk tilbud til aktivitetsskoler i skoleferier i samarbeid med Redd Barna, og omvisning for turister/det generelle publikum i sommerferien for å utnytte Utviklingshusets kapasitet i skoleferier og og i perioder med mindre etterspørsel fra bistandsaktører.

Tvisten mellom Norad og Statsbygg om kostnader knyttet til forsinkelser av senterets ferdigstilling løst i juni 2011.

Hovefestivalen

Som en del av temasatsingen i 2011 på "konflikt og bistand", deltok Norad på Hovefestivalen med en installasjon om seksualisert og kjønnsbasert vold, "Make Love, Not War", laget av kunstnerne Kate Pendry og Tone Emblemsvåg. Installasjonen fikk gode tilbakemeldinger på festivalen, i tillegg til flere

oppslag i bl.a. Dagbladet og Agderposten. Installasjonen ble deretter satt opp på Utviklingshuset, der den bidro til økt besøk gjennom sommeren.

Reisen tilbake

Kampanjen om resultater i bistanden, *Reisen tilbake* ble avsluttet i 2011. I løpet av tre år har *Reisen tilbake* tatt med 29 representanter for allmennheten til forskjellige bistandsland og rapportert på resultatene fra disse landene. *Reisen tilbake* har brukt lokalmediene og sosiale medier som hovedkanaler. Målinger viser at kampanjen når ut til mange, og engasjerer og involverer målgruppene. I løpet av de tre årene hadde var det over 300 presseoppslag om resultater av bistand. Over 8400 følgere på Facebook engasjerte seg i kampanjen.

Reisen tilbake ble gjennomført for siste gang i perioden 19. september til 3. desember 2011. Ni korrespondenter, fire musikere og en fotograf var med tre veteraner til hhv. Nepal, Zambia og Sør-Afrika. Korrespondentene oppdaterte bloggene sine hver dag. Mange lokalaviser hadde lenker til bloggene på sine nettaviser. Drammens Tidende, Sandefjords blad og Agderposten hadde med journalister eller freelancere på turene. Flere av korrespondentene ble også intervjuet i lokalavisen etter reisen. En opptelling viser 39 oppslag på nett og 42 oppslag på trykk, i all hovedsak store oppslag. Det var også åtte radioinnslag, flest på NRK P3 og to TV-innslag.

En undersøkelse viser at mellom 27 og 48 prosent byene husker oppslag om *Reisen tilbake*. Rundt 45 prosent svarer at dette er en god måte å informere om effekten av norsk bistand på.

Bistandsaktuelt

Bistandsaktuelt produserte ti utgaver av papirutgaven i 2011, inkludert en temautgave om 'Bistand etter konflikt' i forkant av den årlige Norad-konferansen. Papirutgaven har per desember 2011 et rekordopplag på omlag 18.500. Dette er en økning på 200 eksemplarer sammenlignet med 2010. Nettstedet hadde i gjennomsnitt omlag 10.100 unike brukere i måneden, en svak økning fra nivået året før. Bistandsaktuelt har per desember 2011 rundt 1300 venner på Facebook, mens 942 følger nettutgaven på Twitter. Tallene for begge typer sosiale medier viser en betydelig økning fra 2010, og bidrar til å generere ekstra trafikk til nettutgaven. Det ukentlige nyhetsbrevet har omlag 1200 abonnenter, en økning på omlag 20 prosent.

Pressearbeid og journaliststipender

I 2011 opplevde norsk bistand generelt, og Norad spesielt, et økt kritisk fokus på bistand fra pressen, og spesielt Aftenposten. Dette førte til flere innsynssaker (908 i 2011 mot 809 i 2010) og mange pressehenvendelser. I 2011 var Norad nevnt i 488 oppslag i mediene. Om lag en femdel var saker knyttet til *Reisen tilbake*.

Norad delte ut totalt ni stipender til journalister som skulle lage reportasjer om resultater av norsk utviklingssamarbeid. Reportasjene satte blant annet søkelys på utenlandske landbruksinvesteringer i Mosambik, petroleumsinntekter i Øst-Timor og støtte til utdanning i Nepal. Reportasjene har stått på trykk i aviser og har blitt sendt på ulike radioprogrammer.

Seminarer, konferanser og publikasjoner

Det har vært arrangert over åtti seminarer med ekstern deltakelse, bl.a. likestillingsfrokoster, debattmøter om internasjonal helse og en rekke evalueringsseminarer. Disse har både bidratt til

erfaringsutveksling med bistandsmiljøet, kunnskapsformidling overfor det norske samfunnet, og samtidig vært viktige arenaer for opplæring. I tillegg var Norad bidragsyter på ulike arrangementer og konferanser nasjonalt og internasjonalt, slik som *Energy for All*-konferansen i oktober og *REDD*-konferansen i juni.

I tillegg til Norads resultatrapport ble årsrapporter for hhv. Olje for Utvikling, Ren energi og evalueringsvirksomheten publisert. Det var 25 utgivelser i Norads rapportserie, og 15 hoved- og delrapporter i Norads evalueringsserie.

Norad.no

Norads nye strategi, kommunikasjonsstrategi og digitale strategi som alle kom i 2011, understreket behovet for å relansere Norads ansikt utad. www.norad.no med oppdatert innhold ble lansert 1. november 2011. Nettstedet er lettere å finne frem i, kan deles på sosiale medier og gir brukerne et relevant og oppdatert kunnskapscenter om norsk utviklingspolitikk og fakta om norsk bistand. Online brukerundersøkelse skal gjennomføres første halvår 2012. Gjennomsnittlige besøkstall pr måned på www.norad.no var på om lag samme nivå i 2011 som året før: 28.000 besøk, 17.000 unike besøk, hvert besøk varer i vel 3 minutter. 60 prosent var førstegangsbesøkende.

Også i år ble Norges bilaterale samarbeid med sentrale samarbeidsland oppdatert og presentert digitalt. 36 nye landsider ble utarbeidet og publisert både på norsk og engelsk.

Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 91 mill. kroner.

I underkant av 25 mill. kroner ble benyttet til å dekke utgifter til evalueringsvirksomheten. Det legges fram egen årsrapport for evalueringsvirksomheten i mai 2012. En betydelig andel av midlene ble benyttet til kjøp av konsulenttenester innen energi og olje for utvikling, og også til å styrke kapasitet og bygge kompetanse i Norad innen de samme områdene.

Norad har i løpet av 2011 utviklet Norwegian program for Research and Higher Education in Developing countries (NORHED) som skal erstatte de pågående programmene NUFU og NOMA. Programmet skal være fleksibelt i forhold til behov i de ulike land i sør, og mer bærekraftig enn forgjengerne. Målet er å bidra til å styrke institusjonene i sør, slik at de vil være i stand til å utdanne egen høyt kvalifisert arbeidsstyrke i alle nødvendige sektorer i landet. Det skal fortsatt være samarbeid med tilsvarende institusjoner i Norge, samtidig som regionalt samarbeid i sør skal premieres. Det nye programmet vil ha både tematisk og geografisk fokuserte utlysninger. Første utlysning skal etter planen foretas sommeren 2012.

Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 5, 265 mill. kroner.

I tråd med tildelingen ble driftsutgiftene benyttet til å dekke lønnskostnader for 6 medarbeidere samt nødvendig reisevirksomhet til oppfølging av klima- og skoginitiativet. Norad var i 2011 i en oppbyggingsfase for sin deltakelse i klima- og skoginitiativet.

Tilskuddsmidler

Kap 150 Bistand til Afrika

Post 78 Regionbevilgning for Afrika

Tildeling: 267,985 mill. kroner.

Ved at forvaltningsansvaret for en rekke programmer som tidligere ble finansiert av UD eller utenriksstasjoner er overført til Norad, konsentreres forvaltningen av støtte som kanaliseres gjennom norske organisasjoner. Norad har tett kontakt med den enkelte ambassade om innretning og håndtering av disse avtalene. Stordelen av bevilgningen kanaliseres gjennom frivillige organisasjoner i sju afrikanske land. De regionale satsingene Kontinentalsokkel-initiativet, hiv/aids-teamet i Lusaka og deler av EAF Nansen-programmet dekkes også.

Innenfor Kontinentalsokkelinitiativet er det stilt faglige ressurser til rådighet for å kartlegge landenes grunnlinjer og eksklusive økonomiske soner, og et stort datainnsamlingsprogram for seismiske og batymetriske data er igangsatt utenfor Vest-Afrika. Det pågår også kapasitetsbygging av fagpersoner fra kyststatene. Et positivt utfall av prosessen så langt er etableringen av et velfungerende subregionalt samarbeid i Vest-Afrika om disse spørsmålene.

Norad tok i 2010 over forvaltning av og deltakelse i det regionale hiv/aidsteamet som er basert i Lusaka. En Norad-medarbeider basert i Oslo tiltrådte teamet i 2011. Teamet arbeider sør for Sahara, og støtter nasjonale og regionale sammenslutninger og organisasjoner, i tillegg til å gi råd til norske ambassader i Afrika i hiv- og aidsspørsmål. Arbeidet i 2011 har vært konsentrert om å forebygge hivsmitte, mildne konsekvensene av hiv-epidemien, samt lederskap og menneskerettigheter. Det regionale perspektivet har vist seg å være fruktbart for å dele erfaringer, og legger til rette for felles løsninger på tvers av landegrenser. For eksempel har "Southern African AIDS Trust" (SAT) og "Regional Psychosocial Support Initiative" (REPSSI) gjennom sine partnerorganisasjoner på grasrotnivå nådd viktige målgrupper, som ungdommer og utsatte barn. Støtte til organisasjonene International Organisation for Migration (IOM) og Southern African Development Community (SADC) bedrer situasjonen for migranter, en spesielt utsatt gruppe i hiv- og aidssammenheng. AIDS Rights Alliance for Southern Africa (ARASA) driver evidensbasert opinions- og påvirkningsarbeid på en rekke sensitive områder i regionen, som for eksempel rettigheter for seksuelle minoriteter.

Kap 151 Bistand til Asia

Post 78 Regionbevilgning for Asia

Tildeling: 2 mill. kroner.

Norads forvalter et strategisk partnerskap med Kirkens Nødhjelp om innsats i Vietnam i tett dialog med ambassaden i Hanoi.

Kap 160 Støtte til sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 70 Sivilt Samfunn

Tildeling: 1.272, 334 mill. kroner.

Sivilt samfunn er en viktig del av et demokratisk samfunn der enkeltmennesker og grupper kan gi uttrykk for sine meninger og interesser. Sivilt samfunn kan være sentral i å reise offentlig debatt og være et kritisk korrektiv til myndigheter på områder som menneskerettigheter og korrupsjon. Det sivile samfunn kan også være en viktig tjenesteleverandør innen områder som sosial sektor, miljø og kultur. Aktørene kan f.eks. nå ut til grupper eller områder myndighetene selv har vansker med å nå ut til eller ikke prioriterer, bidra med innsats på områder der myndighetene selv har manglende kapasitet og for å bidra med å prøve ut nye tilnærminger.

Tilskuddsposten er den største finansieringskilden for støtte til norske frivillige organisasjoner og deres partnere i sør. De norske frivillige organisasjonene kan bidra med å bygge opp sine partners kapasitet og kompetanse for derigjennom å øke deres gjennomføringsevne og styrke deres rolle som påvirkningsaktører.

Hovedprioriteringene for arbeidet i 2011 var i tråd med de overordnede målene for norsk bistand med særlig vekt på rettigheter, likestilling og kvinners samfunnsdeltakelse, klima, miljø og ren energi, bekjempelse av korrupsjon og ulovlig kapitalflukt.

Norad tilstreber flerårige avtaler med organisasjonene. 90 prosent av den årlige tildelingen gis i tilskudd til 28 organisasjoner med samarbeids- eller kjernestøtteavtaler. Resten av midlene er fordelt på 63 avtaler, både flerårige prosjektavtaler og ettårige avtaler. I tråd med føringer har antallet ettårige avtaler blitt redusert fra 43 i 2010 til 30 i 2011. Et lite flertall av de ettårige avtalene var på mellom 100 000 og 500 000 kr.

Organisasjonenes innsats er spredt på et spekter av sektorer, hvorav godt styresett, helse og sosiale tjenester, utdanning, miljø og energi var de største. Innsatsen er spredt på 74 land. Innsats i Uganda, Etiopia, Zambia, Malawi, Zimbabwe og Nepal mottok mest støtte.

Det ble ikke mottatt nok søknader knyttet til tiltak som kan falle inn under regjeringens ren energisatsning til å kunne øke innsatsen ytterligere på dette området. En kartlegging av aktører på området ble derfor gjennomført.

Ved vurdering av søknader har Norad hatt spesiell oppmerksomhet på organisasjoners resultatfokus og risikohåndtering, inkludert korrupsjon. Et fåtall organisasjoner har fått økt tilskudd med grunnlag i

oppnådde resultater og særlig relevant innsats innenfor områdene klima og miljø. Norad gjennomførte 9 "følg pengene"- gjennomganger i 2011, og to større økonomigjennomganger. Disse har gitt god innsikt i organisasjonenes økonomiske forvaltning og bruk av midler. For å sikre bedre informasjon om organisasjonenes arbeid gjennomførte Norad fire organisasjonsgjennomganger. I samarbeid med Universitetet i Oslo ble en større gjennomgang/analyse av paraply- og nettverksorganisasjonene påbegynt i 2011.

Gjennomganger og evalueringer av ulike sivilt samfunnsprosjekter og programmer konsentrerer seg gjennomgående på prosjekt eller programperioden og viser ofte at kortidsmål er nådd. Et eksempel på dette er Norads Evalueringsrapport "Results of Development Cooperation through Norwegian NGOs in East Africa" som ble klar i 2011. Den oppsummerer at de frivillige organisasjonene kan vise til gode resultater på prosjektnivå.

Norad opprettet i 2011 et internasjonalt sammensatt sivilsamfunnspanel for å se på hvordan man bedre kan dokumentere de bredere effektene av norsk støtte til sivil samfunn i sør. Panelet gikk gjennom eksisterende gjennomganger og evalueringer og gjorde feltarbeid i Etiopia, Malawi, Vietnam og Nepal. Basert på dette, og panelets egen erfaring, så panelet nærmere på spørsmålet "utgjør norske NGOers arbeid en forskjell? "

Panelet slår fast at organisasjonene har oppnådd viktige resultater for individer og lokalsamfunn. Organisasjonene håndterer midler på en god måte, selv om transaksjonskostnader kan være noe høye. Korrupsjon er en utfordring for bistand generelt, og flere spesifikke saker har blitt innrapportert av frivillige organisasjoner og deres partnere. Samtidig er det panelets formening at mistanker om korrupsjon blir behandlet på en god måte, at de fleste saker er knyttet opp til individer og at sakene ikke reflekterer et systemisk problem innen organisasjonene.

Det store flertall av prosjektene når sine kortsiktige mål, men mange organisasjoner arbeider med problematikk som må ses i et lengre perspektiv. Eksempler på dette kan være vold i hjemmet, omskjæring og fredsbygging. Et for kortsiktig perspektiv for resultatoppnåelse blir pekt på som en av utfordringene. Panelet har funnet eksempler på bredere og langsiktige effekter, der organisasjoner har bidratt til å sette i gang ny virksomhet, skape debatt, påvirke og endre lovverk. Dette gjelder spesielt sosial sektor og inkluderer f.eks. funksjonshemmede og deres rettigheter i Malawi og Nepal, kvinner og kjønnslemlestelse i Etiopia og hiv og aids i Vietnam. Det finnes også eksempler på at organisasjoner har vært viktige for å sette søkelys på korrumpert politikk og maktmisbruk, og at de kommer med viktige bidrag for å få til en mer åpen og informert politisk debatt. Den katolske kirken i Malawi er et eksempel på dette.

Panelet indikerer at norske NGOer har bidratt til langsiktig utvikling i de fire landene, men dersom man ser på hele sivil samfunn-porteføljen i land kan det også argumenteres med at tiltak er for spredt geografisk og på flere ulike målgrupper. Det finnes eksempler fra Malawi og Nepal hvor organisasjonene arbeider bredt innen henholdsvis helse og utdanning, men samtidig er målgruppene for de fleste prosjektene små.

I løpet av 2012 vil Norad begynne en dialog med norske NGOer og andre interesserte om funnene fra panelets arbeid, med utgangspunktet i hvordan få til en mer strategisk styrking av sivilsamfunnsinnsatsen i sør.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid

Tildeling: 91 mill. kroner.

Grundig, kritisk og etterrettelig informasjon om nord/sør- og utviklingsspørsmål er viktig for å heve det norske kunnskapsnivået om globale forhold, motvirke fordommer og påvirke den utviklingspolitiske agendaen. For 2011 økte Stortinget tilskuddet til denne støtteordningen med 10 millioner, til totalt 91 mill. kroner. Norad mottok i alt 75 søknader for avtale for perioden 2011-2014. 17 av disse var nye søkere. Søknadene for 2011 representerte en samlet søknadssum på NOK 136 mill. kroner, som viser en økende trend.

Ordningen fikk i 2010 nye retningslinjer, Folkeopplysning for en ny tid. Disse legger vekt på at norske frivillige organisasjoner og relevante institusjoner skal "bidra til folkeopplysning om sentrale og aktuelle nord/sør- og utviklingsspørsmål og ivareta rollen som pådrivere i den offentlige utviklingsdebatten". Retningslinjene vektlegger dessuten handlingselementet i større grad enn tidligere. Aktørene skal ikke bare formidle informasjon, men også synliggjøre hvordan målgruppen kan gjøre noe med informasjonen de har fått. Opplysningsarbeidet skal nå bredt ut i samfunnet, bidra til engasjement og deltakelse, og utformes slik at ulike målgrupper får kunnskap gjennom refleksjon og kritisk debatt. I tråd med bistanden for øvrig er det også for opplysningsarbeidet lagt enda sterkere vekt på resultater.

Ulikt tidligere år la Utenriksdepartementet ingen tematiske føringer på opplysningsstøtten for 2011. Dette er på linje med målet om at støtten skal bidra til å skape kritisk debatt med ulike stemmer og perspektiver. Norad har inngått avtaler med et bredt spekter av organisasjoner, i den grad det eksisterer et stort meningsmangfold blant søkerne. Nye to- eller fireårige avtaler er inngått med Bistandsnemnda/Digni, Fian Norge, Forum for utvikling og miljø, Grønn Hverdag, Høgskolen i Oslo, Sex og Politikk og Zero Emission. Totalt har 58 organisasjoner fått flerårige avtaler om informasjonsstøtte fra 2011, inkludert de fem store, FN-organisasjonene, bistandsorganisasjoner og studieforbund.

Tilskuddene er fordelt med 3 mill. kroner til enkeltavtaler, 4 mill. kroner til skoleutvekslingsprogrammet, 30 mill. kroner til FN-sambandet, ILO Norge og UNICEF Norge og 54 mill. kroner til organisasjoner med ulike typer rammeavtaler. Tiltakene spenner vidt, fra nettsider, rapporter og seminarer til kampanjer og utstillinger om temaer som fredsarbeid, internasjonal diakoni, gjeldsslette, retten til mat og vann, reproduktiv helse og norske bedrifters rolle i okkuperte områder.

Med tilskudd fra en enkeltavtale organiserte Blå Kors i 2011 et seminar om rus som utviklingshinder og trender med hensyn til alkoholbransjens satsing på framvoksende markeder i sør. Tiltaket har skapt oppmerksomhet om denne problematikken gjennom oppslag i media, og større kompetanse i deltakende organisasjoner og deltakere på seminaret. En rekke organisasjoner med rammeavtale for informasjonsarbeid ("RORGer"), blant andre Redd Barna, FIAN Norge og FIVAS, har i 2011 fortsatt opplysnings- og påvirkningsarbeidet når det gjelder norsk ratifisering av klageprotokollene til henholdsvis Barnekonvensjonen og Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

Disse tiltakene er viktige og kritiske bidrag til debatten om Norges rolle i det internasjonale menneskerettighetsarbeidet og oppfølgingen av Utviklingsutvalgets rapport "Samstemt for utvikling?".

Post 72 Demokratistøtte/partier

Tildeling: 8 mill. kroner.

Ordningen er rettet mot politiske partier representert på Stortinget og deres partinære organisasjoner for å støtte deres innsats for å bidra til kapasitetsbygging og langsiktig organisasjonsbygging av partier i norske samarbeidsland. Målet for ordningen er å bidra til velfungerende og demokratiske partiorganisasjoner i utviklingsland.

Porteføljen for denne tilskuddsordningen er fortsatt under utforming, og endelig regelverk ble fastsatt i februar 2011. Norad inngikk flerårige avtaler med fire av partiene i 2011 og ga støtte til et ettårig prosjekt og et forprosjekt. I tråd med føringene i tildelingsbrevet la Norad særlig vekt på søkerens kunnskap om lokal kontekst og politisk situasjon, samt resultatplanlegging og risiko. Det er for tidlig å kommentere på fremdrift når det gjelder måloppnåelse for ordningen.

Post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk

Tildeling: 171,27 mill. kroner.

Bevilgningen benyttes til å finansiere internasjonale organisasjoner og nettverk som bidrar til å nå overordnede mål for norsk utviklingspolitikk innen områdene miljø, naturressursforvaltning, ren energi og klimaspørsmål, reproduktiv helse, likestilling, menneskerettigheter, samt korrupsjon og ulovlig kapitalflyt. Støtten skal bidra til å skape oppmerksomhet om, og utvikle metoder på viktige områder.

Internasjonale og regionale organisasjoner spiller en viktig rolle på områder som kapasitetsbygging og erfaringsutveksling mellom land og initiativer og flere arbeider innen faglige nisjer der det kan være vanskelig å finne andre gode aktører. Sivilt samfunn kan også ha en viktig rolle å spille i internasjonale forhandlinger og konferanser ved å bringe inn nye perspektiver og synspunkter i debatter og der de f.eks. kan arbeide for å ivareta sårbare gruppers interesser og bringe inn erfaringer fra bakken.

I 2011 ble 32 internasjonale organisasjoner støttet. I tråd med føringer går en økt andel, 17 prosent, av støtten til regionale og internasjonale aktører basert i utviklingsland. De fagområdene som mottar mest støtte over ordningen er reproduktiv helse og hiv og aids (33 prosent), miljø, energi, klimaspørsmål og naturressursforvaltning (32 prosent), samt skatt, kapitalflukt og anti-korrupsjon (21 prosent). Støtten til sistnevnte har økt betraktelig fra 2010 til 2011.

Den største enkeltmottakeren av støtte er Den internasjonale føderasjonen for familieplanlegging (IPPF), med i overkant av 45 mill. kroner. IPPF har med sine lokale nettverk av nasjonale foreninger en særlig viktig rolle, for eksempel i arbeidet for trygg abort, for å beskytte og fremme rettighetene til sårbare grupper og familieplanlegging og mødrehelse. IPPF er en viktig talsorganisasjon og er synlig og sentral i relevante internasjonale fora. I 2010 ble arbeidet dreid over til seksuell og

reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). Arbeid overfor ungdom ble styrket, og antallet hiv- og aborttjenester rettet mot fattige ungdommer økte. Ungdom ble også inkludert i medlemsorganisasjonenes styre. IPPF har arbeidet for å bedre resultatmåling og økonomistyring i hele organisasjonen.

RECOFT- Center for People and Forests er en internasjonal organisasjon basert i Bangkok som arbeider med å involvere lokalsamfunn i aktiv skogforvaltning i Asia og Oseania. En ekstern midtveisgjennomgang av organisasjonens strategi for 2008-2013 peker på at organisasjonen fungerer som et regionalt kompetansesenter og at deres kapasitetsbyggingsprogrammer har hatt et godt nedslagsfelt. Programmet i Kambodsja på skogforvaltning er et eksempel på at organisasjonen har hatt suksess med sitt arbeid med demonstrasjonsprosjekter på lokalt nivå, samtidig som de har arbeidet med påvirkning og kapasitetsbygging av myndighetene.

Kap 161 Næringsutvikling

Post 70 Næringsutvikling

Tildeling: NOK 264,762 mill. kroner.

Norads næringslivsinnsats søkes i større grad rettet inn mot politisk prioriterte områder som ren energi og klimatilpasset landbruk, ikke minst i Afrika. I lys av allerede inngåtte forpliktelser og kapasitetsbegrensninger vil dette tidligst gi resultater i 2013.

Det ble ikke inngått nye såkalte strategiske partnerskap mellom Norad og enkeltaktører i norsk næringsliv i 2011. Dette skyldes flere forhold, blant annet uavklarte spørsmål knyttet til EØS-statsstøttereguleringen. Det vil være naturlig på et senere tidspunkt å trekke lærdom av denne innsatsen som eventuelt grunnlag for nye samarbeid/samarbeidsformer.

I 2011 gikk hovedtyngden av næringsutviklingsmidlene til rammevilkår for investering og handel, blandede kreditter, forstudier, Business Matchmaking, rammevilkår for energi samt støtte til opplæring ved bedriftsetablering. Om lag 50 prosent av porteføljen var rettet mot tiltak i Asia mot 33 prosent til Afrika. Øvrige midler var fordelt på globale tiltak og Amerika.

Business Matchmaking Programmet (BMMP) har som mål å legge til rette for samarbeid mellom norske bedrifter og partnere i utviklingsland. Gjennom teknisk og økonomisk samarbeid skal bedriftene bidra til økt verdiskaping. I India, Sri Lanka, Sør Afrika og Vietnam ble målene om gjennomføring av 10 bedriftsbesøk og åtte avtaler per land i stor grad oppnådd i 2011, inkludert undertegning av 29 avtaler som resultat av BMMP.

Som ledd i å **stimulere kommersielle investeringer i ren energi og andre klimavennlige prosjekter i utviklingsland** støtter Norad en rekke tiltak blant annet i Kina og Laos. Kina har uttalt at de ønsker å redusere sin energiintensitet med 40-45 prosent innen 2020. Norads bidrag til andre fase av programmet China Utility-based Energy Efficiency Financing programme (CHUEE) går til kapasitetsbygging som omfatter banker, energikonsulenter, bedrifter og myndigheter. Innsatsen har gitt konkrete resultater i form av politikkutvikling, studier og forskning på potensialet for energieffektivisering i en rekke industrisektorer. Et annet eksempel er Norads bidrag til landsbyelektrifisering i Laos gjennom Verdensbankens Rural Electrification Program. Laos' målsetting

er tilgang til elektrisitet for 90 prosent av befolkningen innen 2020 og programmet har bidratt til at tilgang til elektrisitet for befolkningen på landsbygda har økt fra 16 prosent i 1995 til 70 prosent i 2011. Med gavebistand på NOK 38 mill. kroner for Nam Sim Hydro Power Project (8 MW) i Laos er målet å øke elektrisitetstilgang samt gi Laos høyere valutainntjening ved at overskuddslektrisitet planlegges eksportert til Vietnam.

En del av næringsutviklingsmidlene benyttes til tiltak for å **stimulere kommersielle investeringer i miljørelatert teknologi, landbruk og maritim sektor i utviklingsland**. Det har vært et mål å øke innsatsen rettet mot blant annet klimatilpasset landbruk. Gjennom støtte til South Asia Enterprise Development Facility (SEDF) bidrar Norad til et pilotprogram for renere produksjon innen tekstilindustrien i Bangladesh. Faglig bistand til 12 fabrikker har i løpet av 2011 ført til betydelige økonomiske besparelser samt vesentlig reduksjon i forbruk av energi, vann, gass og klimagassutslipp. Flere klimatilpassede landbruksprosjekter har som mål å bedre verdikjeden for melkebønder og fiskeoppdrettere i nordøst India. I Bangladesh har ni tusen hønsfarmere fått opplæring i drift, økt verdiskapning og utnyttelse av gjødsel til elektrisitet. For å tilrettelegge utviklingslands markedsadgang for økologiske produkter ga Norad støtte til et globalt tiltak i 2011 og til et samarbeid mellom GOMA og Inter American Institute for Cooperation on Agriculture for å fremme økologiske standarder i regionen. I Malawi og Tanzania støttes arbeid med å utvikle verdikjeder på landbruksområdet gjennom å bringe sammen aktører i de ulike leddene i verdikjeder f.eks. ris og bomull i Malawi. Et resultat av innsatsen er etablering og registrering av et samordningsorgan, "Cotton Development Trust" i Malawi.

Norad styrker **kvinnens deltagelse i økonomisk virksomhet** gjennom støtte til programmer som bygger økonomisk kompetanse, gir tilgang til mikrofinans og forsterker nasjonale og lokale rammeverk for entreprenørskap. Med Norad-støtte har NHO, gjennom samarbeid med søsterorganisasjoner i Uganda, Nigeria og Indonesia, redusert risiko for kvinnelige entreprenører. Dette har blant annet resultert i at bedrifter ledet av kvinner har etablert seg i formell sektor i Nigeria. NHO har i 2011 hatt gode resultater i sitt "Female Future"-program i Uganda og et eget kvinneprogram planlegges i Kenya basert på erfaringene. I det sørlige Afrika har blant annet 2600 kvinner og 156 talskvinner for kvinnelige entreprenører fått opplæring i økonomisk virksomhet gjennom ILO WEDGES (Women's Entrepreneurship Development and Gender Equality) kapasitetsbygging. I Uganda har Norad medvirket til at 7321 studenter på 242 skoler i 14 regioner har fått opplæring i innovasjon og etablering av småbedrifter gjennom skoleprogrammet "Entrepreneurship in Education". Unge kvinner utgjør en stor andel av målgruppen.

Fungerende institusjoner og regelverk er sentralt for å sikre gode rammevilkår for næringsvirksomhet i utviklingsland. Norads støtte til SEDF⁴ har blant annet resultert i etableringen av et dialogforum mellom offentlig og privat sektor i Nepal. Av 18 anbefalte reformer er 13 gjennomført med en årlig besparelse for privat sektor på rundt 27 mill. kroner.

Brønnøysundregistrene leverte i 2010/2011 ekspertbistand til Verdensbanken i forbindelse med etablering av selskapsregister i blant annet Sierra Leone, Tanzania, Togo og Nepal, og Norad har videreført støtten til samarbeidsavtalen mellom de to til 2013. Samarbeidet med ILO om prosjekter for anstendig arbeid og bærekraft i små- og mellomstore bedrifter ble også videreført. I Asia og Mellom-Amerika er flere prosjekter igangsatt for utvikling av en moderne oppdrettsindustri. På

⁴ South Asia Enterprise Development Facility

fiskeriområdet er det spesielt fokus på regelverk for og overvåking av oppdrett, klimaforskning og havressursforvaltning, inkludert bekjempelse av ulovlig fiske. Blant resultater i 2011 er ferdigstilling av nasjonal handlingsplan mot ulovlig fiske i Mauritius og utforming av retningslinjer for overvåking av marint miljø i forbindelse med fiskeoppdrett på Filippinene.

For å øke utviklingslands handelskompetanse og eksport er samarbeidet med FNs organisasjon for industriutvikling UNIDO videreført med støtte til oppbygging av nødvendig infrastruktur for kvalitetssikring av eksportprodukter. Internasjonal godkjenning av kvalitetssikringssertifikater medfører tidsbesparelse, reduserte kostnader, økt etterspørsel, bedre importkontroll og økt forbrukertrygghet. Norad har støttet World Customs Organisation's (WCO) arbeid med opplæring, harmonisering og forenkling av tollprosedyrer i utviklingsland.

Utviklingseffekter ved kommersielle investeringer er i første rekke representert ved sysselsetting og kompetanse/ teknologioverføring, både direkte i investeringsprosjektet og indirekte gjennom lokalt innhold i verdikjeden. Opplæringsstøtte ved etablering stimulerer til førstnevnte, og utgjør omtrent en fjerdedel av den bedriftsrelaterte støtten. Videre er utviklingseffekter tydeliggjort som tildelingskriterium i revidert ordningsregelverk. Imidlertid er det utfordrende å sikre at utviklingseffekter ivaretas i praksis. Norad har startet arbeidet med å se nærmere på hvordan bistanden kan benyttes til å sikre at kommersielle investeringer i utviklingsland i størst mulig grad genererer bred økonomisk utvikling.

I Business Matchmaking Programmet drøftes **samfunnsansvar** med de norske bedriftene for å sikre bevissthet rundt temaet i ulike investerings- og samarbeidsprosesser. Samfunnsansvar er også et krav i retningslinjene for støtte til bedrifter. Initiativ for etisk handel har med Norads støtte videreutviklet og distribuert sentrale og innovative verktøy for å øke bevissthet om næringslivets samfunnsansvar for å styrke arbeids- og miljøforhold i produsentland som Kina, India og Vietnam. Merkeordningen Fairtrade Norge har hatt en prosentvis økning i volumomsetning i forhold til 2010, særlig på blomster, bomull og kakao. Fairtrade Labelling Organisation opplyser om vekst i salg av Fairtradeprodukter internasjonalt til tross for finanskrisen. Nærmere 1,2 millioner bønder og arbeidere omfattes av merkeordningen globalt, en økning fra 2010.

Ordnningen med **ubundne blandede kreditter** opphørte i 2008, men det gjenstår fortsatt utbetalinger som fordeles over budsjettårene 2012/2013. Norad har i dialog med samarbeidslandene utarbeidet en fremdriftsplan for pågående prosjekter, hvor de som ikke sikres lånefinansiering vil bli kansellert i konsultasjon med mottaker. I 2011 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom Norad og den tyske utviklingsbanken KfW om lånefinansiering for halvparten av Vietnam-porteføljen. Disse prosjektene forventes å starte opp innen 2012. I tillegg til Vietnam-porteføljen antas en blandet kreditt rettet mot Indonesia å komme på plass i løpet av første halvår 2012. Når det gjelder den gjenstående kreditten innenfor vannboring i Tanzania forventes avklaring om kort tid.

Kap 162 Overgangsbistand(gap)

Post 70 Overgangsbistand (gap)

Tildeling: 109,612 mill. kroner.

Overgangsbistand skal brukes der den aktuelle krise- og nødsituasjonen er over, men der den langsiktige bistanden ikke er tilstrekkelig etablert. Overgangsbistand skal være et fleksibelt virkemiddel som hurtig kan anvendes etter voldelige konflikter eller naturkatastrofer.

Norad har ansvaret for deler av bevilgningen. Norad forvaltet i 2011 en rekke avtaler med frivillige organisasjoner i Burundi, DR Kongo, Somalia, Eritrea og Sør-Sudan, samt en global avtale til støtte for Save the Children's globale utdanningskampanje "Rewrite the Future". Flyktninghjelpen, Christian Relief Network (CRN), CARE og Kirkens Nødhjelp var de største mottakerne av støtte.

Norsk Folkehjelp gjennomførte i 2011 en banebrytende studie av landinvesteringer i Sør-Sudan. Denne viste at områder på til sammen 26 400 km²; større enn Rwanda, har blitt leid ut de siste årene. Dette har i mange tilfeller skjedd uten at sentrale myndigheter har vært klar over det eller lokalbefolkningen konsultert. Investorene har ofte fått lange leieavtaler til en lav pris. Studien har fått betydelig oppmerksomhet og brukes nå både til å bevisstgjøre beslutningstakere nasjonalt og i delstatene, i tillegg til befolkningen mer generelt. Norsk Folkehjelp har bidratt til at det er etablert en landallianse som blant annet arbeider for et sterkere juridisk rammeverk når det gjelder landinvesteringer.

I Øst-Kongo har mangel på godt styre og ustabilitet gjort at det offentlige helsetilbudet har forvitret, noe som særlig har gått ut over kvinner og barn. I tillegg er seksualisert vold utbredt i denne delen av landet. CRN bygger sammen med sin lokale partner, Hope in Action, et nytt sykehus i Goma. Når sykehuset står ferdig vil dette bety en betydelig forbedring av det medisinske tilbudet til kvinner og barn, både i Goma, og også andre deler av Nord-Kivu-provinsen. Inkludert i prosjektet ligger også styrket opplæring av helsepersonell.

Kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Post 71 Humanitær bistand

Tildeling: 25 mill. kroner.

Norad har en flerårig avtale med Right to Play som dekkes under budsjettpostene 160.70 og 163.71 for støtte til deres arbeid i Jordan, Libia og det palestinske området.

Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 70 Forskning og høyere utdanning

Tildeling: 319,6 mill. kroner.

Forskning og forskningsformidling

Omlag 40 prosent av midlene ble bevilget til tiltak for forskning og forskningsformidling. Den største delen av disse ble fordelt i konkurransebaserte tildelinger i regi av Norges Forskningsråd. Prosjekter tildelt av Forskningsrådet gjennomføres av norske forskergrupper eller norske forskere i samarbeid med forskere fra sør. Midlene styrker dermed norsk utviklingsforskning og bidrar samtidig til økt samarbeid mellom forskere i Norge og forskere fra land i sør. 44 prosent av midlene via Forskningsrådet ble tildelt de geografiske forskningsprogrammene på Kina, India og Latin Amerika. I 2011 finansierte disse programmene hhv. 33, 27 og 23 prosjekter. 39 prosent ble tildelt under programmet *Norge som global partner* (NORGLOBAL), som finansierte i alt 57 prosjekter. Resten knyttes til forskning på global helse under forskningsprogrammet GLOBVAC.

Alle prosjektene formidlet forskning gjennom publiserte artikler i nasjonale og internasjonale forskningstidsskrifter. NORGLOBAL, Latin-Amerika-programmet og India-programmet melder om i alt 117 slike publikasjoner i 2011. I tillegg ble det utgitt sju bøker (monografier) under disse programmene. Av formidlingstiltak rettet mot målgrupper i Norge, populærvitenskapelige publikasjoner og massemedieoppslag, er det rapportert om 480 slike i 2011. Tall for publiserings under NUFU-programmet for 2011 foreligger ikke før i juni 2012. For 2010 ble det imidlertid rapportert 344 publiserte forskningsartikler og 225 øvrige formidlingsaktiviteter under dette programmet.

Kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning

Midler til kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning foregår gjennom flere programmer:

- *NOMA* (51 avtaler) og *NUFU* (108 avtaler). Nøkkeltall for 2011 foreligger ikke før i juni 2012 fra SIU, men for 2010 ble det rapportert om finansiering av 693 stipender til mastergradsutdanning og 198 stipender til doktorgradsutdanning samlet under NUFU og NOMA. Samme år fullførte 301 studenter sin masterutdanning, mens 1 fullførte sin doktorgradsutdanning.
- *Norads Masterprogram for Energi og Petroleum* (EnPe), er i oppstartsfasen. Programmet mottok i 2011 støtte på 12 mill. kroner, og finansierer 12 prosjekter.
- *Norads kulturutdanningsprogram* (ACE), finansierte 8 prosjekter i 2011, med til sammen 22 institusjoner involvert. 49 studenter har fullført utdanning på ulike nivåer.
- *Tibetnettverket* omfatter fire norske universiteter samt Tibet University og Tibet Academy of Social Sciences, og bidrar til kapasitetsutvikling blant ansatte ved de tibetanske institusjoner. Sju kandidater fullførte Mastergrad og en leverte sin doktoravhandling i 2011.
- *African Economic Research Consortium* (AERC) bidrar til kapasitet og kvalitet på høyere utdanning i økonomi ved afrikanske universiteter, og fordeler samtidig midler til forskning på økonomiområdet i regionen. På slutten av 2011 ble det igangsatt arbeid med et forskningsprosjekt på "Kapitalflukt og skatteparadiser" finansiert av Norad.

Norad gir videre kjernestøtte til organisasjoner i Sør som arbeider med forskning, forskningsformidling og høyere utdanning. Flere av disse⁵ oppnådde i 2011 gode poeng på listen over "The Leading Public Policy Research Organizations in the World" som rangerer de beste tankesmiene i verden.

Post 71 Faglig samarbeid

Tildeling: 148, 65 mill. kroner.

Målet med bevilgningen er å videreføre og legge til rette for faglig samarbeid med norske fagmiljø etterspurt av utviklingsland primært innen områdene ressursforvaltning, energi, styresett, miljø/klima og likestilling. Etterspurt norsk fagkompetanse gjøres tilgjengelig for utviklingsland på en effektiv måte. Et slikt faglig samarbeid er en stadig viktigere komponent i samarbeidet med mange utviklingsland. I flere tilfeller erstatter dette mer tradisjonelt utviklingsarbeid.

Ren energi

Budsjettposten har i 2011 blant annet vært benyttet for etablering og gjennomføring av faglig samarbeid og utdanning innen energi, med hovedfokus på vannkraft. Det har i løpet av året vært økende etterspørsel etter samarbeid innen transmisjon med Statnett fra samarbeidsland. Norad startet derfor en dialog med Statnett om en mulig rammeavtale innefor deres monopolområder.

Norad og NVE arrangerte en ukes konferanse for likestilling og energi i Norge, der kvinnelige fagpersoner fra NVEs partnerinstitusjoner var invitert for å styrke sine kunnskaper om hvordan Norge organiserer energisektoren og hvordan man kan integrere likestilling i sektoren. Konferansen ga eksempler på god praksis og metoder for gender mainstreaming i energiprojekter. 13 deltakere fra Nepal, Liberia, Etiopia, Bhutan, Øst-Timor, Ghana og Tanzania deltok.

I 2011 inngikk Norad en ny avtale med International Centre for Hydropower (ICH). ICH har arrangert en rekke kurs for deltakere fra sør innen vannkraft, regulering av energisektoren og miljøkonsekvensutredninger. Kursene har gitt kompetanseheving til personer fra samarbeidsinstitusjoner i partnerland. Omtrent halvparten av kursene avholdes i Norge.

Olje for utvikling

Olje for Utvikling (OfU)-programmet var engasjert i 22 land, og dets totale forbruk i 2011 var 291 mill. kroner, hvorav brorparten ble finansiert gjennom Utenriksdepartementets regionalbevilgninger og forvaltet av ambassadene. Midlene som disponeres av Norad over kapittel 165 post 71, 82 mill. kroner, blir i stor grad benyttet i innledende faser i OfU-prosjektene, og til koordinering av og tilrettelegging for langsiktig institusjonssamarbeid. For å styrke målstyringen i OfU-programmet ble det i 2011 utarbeidet en resultatveileder som implementeres i 2011 og 2012. Det vil bli gjennomført en større evaluering av programmet i 2012 som vil klargjøre i hvilken grad programmet når sine mål.

Norad opplevde økt i etterspørsel fra ambassadene i 2011. Vel to tredeler av midlene ble benyttet til faglig samarbeid mellom relevante aktører i samarbeidsland og til norske og internasjonale organisasjoner og arbeid med relevante aktører i OfUs samarbeidsland (deriblant Oljedirektoratet, Miljøforvaltningen, Petrad og IMF). I underkant av 20 mill. kroner ble gitt i tilskudd til

⁵ Council for the Development of Social Science Research in Africa (CODESRIA), Organization for Social Science Research in Eastern and Southern Africa (OSSREA), The African Centre for Technology Studies (ACTS) og Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO),

sivilsamfunnsorganisasjoner som fremmer åpenhet, antikorrupsjon, miljøhensyn og HMS relatert til petroleumforvaltning. I 2011 omfattet dette WWF Norge, SAIH, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Publish What You Pay Norway, Norges Naturvernforbund, LO og Revenue Watch Institute (RWI).

Samarbeidet med African Center for Economic Transformation (ACET), som ble innledet i 2010, ble videreført i 2011. I Sierra Leone deltok "Petroleum Advisory Group" (PAG), bestående av representanter fra ACET, RWI og OfU-sekretariatet, aktivt i utarbeidelsen av ny petroleumsløy som trådte i kraft i juli 2011. Loven legger til rette for åpne budrunder og større åpenhet i petroleumforvaltningen.

I Mosambik fortsatte arbeidet med å styrke det juridiske rammeverket, og nye miljøforskrifter for petroleumssektoren ble vedtatt av regjeringen. En treårig samarbeidsavtale ble signert i Bolivia i 2011, og et langsiktig opplæringsprogram for ansatte i olje- og energidepartementet (MHE) og det statlige oljeselskapet (YPFB) ble påbegynt. I Cuba gjennomførte OfU seminarer med fokus på sikkerhet, miljø og beredskap ved dypvannsboring.

Midler ble også benyttet til faglig samarbeid med sårbare og konfliktrammede land. I Irak ble en avtale om institusjonssamarbeid mellom Olje- og Energidepartementet og det irakiske oljeministeriet forberedt. Arbeidet med å utarbeide institusjonsavtaler med Sør-Sudan ble prioritert i 2011, og videreføres i 2012. Konsulenter engasjert av Norad bistod også i forhandlingene om fordelingen av petroleumressurser mellom Sudan og Sør-Sudan. Et landprogram ble i 2011 utviklet i samarbeid med afghanske myndigheter, men aktivitetene i landet opphørte på grunn av intern konflikt mellom afghanske aktører.

Skatt for utvikling

Som del av 'Skatt for Utvikling' finansierer Norad, sammen med DFID, forskningsprogrammet International Centre for Tax and Development. Programmet, som har en varighet på fem år, ble etablert i slutten av 2010. 2011 var en innledende fase som ble brukt til å ferdigstille forskningsstrategien og til å få på plass en styringsstruktur. Videre ble det identifisert kunnskapsgap som bør fylles ved hjelp av ny forskning. I juni 2011 ble det arrangert en forskerkonferanse i Brighton, der et stort antall forskere presenterte og diskuterte sine prosjekter. I programmet legges det vekt på kapasitetsbygging blant forskere i sør.

EAF Nansen-programmet

Gjennom støtte til EAF Nansen-programmet har Norad bidratt til økosystembasert fiskeriforvaltning. Programmet omfatter blant annet drift av forskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen", som i 2011 gjennomførte 10 forskningstokt med til sammen 268 toktdøgn. I 2011 ble programmet vedtatt videreført i en treårig interimfase (2012-2014) i påvente av en beslutning om det skal bygges et nytt forskningsfartøy som erstatning for eksisterende fartøy.

Via FAO kanaliseres støtte fra Nansen-programmet til 32 land som inngår i Global Environment Facility (GEF)- finansierte prosjekter rundt de fire store marine økosystemene i Afrika. Ved bruk av "Dr. Fridtjof Nansen" samles fiskeriuavhengige data som brukes i fiskeriforvaltningen og klimaforskningen. Videre bidrar FAO til å styrke kapasitets- og institusjonsoppbygging innen fiskeriforvaltning ved programmets mange landbaserte prosjekter. I 11 av partnerlandene⁶ er det i

⁶ Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Bening, Nigeria, Kamerun, Gabon, Tanzania og Seychellene

2011 gjennomført særlige tiltak for å utvikle fiskeriforvaltningsplaner for utvalgte fiskerier. Dette har bidratt til å styrke kapasiteten til lokale forskere og forvaltere og dermed styrke nasjonalt eierskap for fiskeriforvaltningen.

Det ble i 2011 organisert to kurs i økosystembasert fiskeriforvaltning for fiskeriforvaltere og forskere i partnerlandene, i samarbeid med henholdsvis Rhodes University i Sør-Afrika og Université Ibn Zohr i Marokko.

Med henvisning til oppnådde resultater ble EAF Nansen-programmet i desember 2011 valgt ut som ett av de tre programmer som skal profileres særlig i FAOs "Success Stories" program.

Samarbeid med Carnegie Endowment for International Peace

Norad finansierte i 2011 et faglig samarbeid med tankesmien Carnegie Endowment for International Peace for å styrke forståelsen for politikken betydning for norsk utviklingssamarbeid i partnerland. Formålet med samarbeidet er å bidra til mer relevant og målrettet norsk bistand. Dette er blitt gjort gjennom forskning på området, faglige publikasjoner og internasjonale seminarer og møter.

Institusjonelt samarbeid Norad og Sør-Afrikas Utenriksdepartement og Finansdepartement

Samarbeidet har som formål å bygge kapasitet innen bistandseffektivitet/ bistandsforvaltning. Sør-afrikanske myndigheter har besluttet å opprette et eget bistandsorgan, South Africa Development Partnership Agency (SADPA). Arbeidet med å utrede organisatoriske og juridiske forhold rundt etableringen har vært gjort med sør-afrikanske krefter. Selv om det i 2011 var relativt lite etterspørsel etter tjenester og lite framdrift i arbeidet, er norsk støtte til kapasitetsbygging og etablering av god bistandsforvaltning i SADPA høyt prioritert og brakt opp til et politisk nivå i Sør-Afrika. Saken ble løftet frem av president Zuma under hans statsbesøk til Norge i 2011.

Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling mv.

Post 71 Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v.

Tildeling: 8,5 mill. kroner.

Tildelingen brukes til å støtte representanter fra utviklingsland, samt ikke-statlige nettverksorganisasjoners deltakelse på internasjonale konferanser. Tildelingen kan også brukes til internasjonale prosesser mot ulovlig kapitalflukt og Kontinentalsokkelinitiativet.

I 2011 ble det bl.a. gitt støtte til

- oppfølging av det internasjonale arbeidet mot korrupsjon, bl.a. støtte til å organisere møter i korrupsjonsjegernettverket.
- et internasjonalt seminar om inntektsgenerering og skatteadministrasjon i Maputo for skatteadministrasjonene i Mosambik, Tanzania og Zambia.
- kyststater i Vest-Afrika i forberedelsene med å legge fram fullstendig krav for FN-kommisjonen for kontinentalsokkelens yttergrenser i tråd med bestemmelser i Havrettskommisjonen.

Post 72 Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling

Tildeling: 26,325 mill. kroner.

Tildelingen skal gå til støtte til deltakelse fra utviklingsland i internasjonale miljøprosesser og til tiltak for bærekraftig utvikling. Tildelingen har blitt forvaltet i tråd med de gjeldende klima- og miljøpolitiske prioriteringer, bl.a. til følgende tiltak:

- et strategisk samarbeid med World Wildlife Fund til tiltak knyttet til klimaendringer.
- avtale med "The Global Alliance for Clean Cookstoves" til et initiativ for innføring av helse- og miljømessig forbedrede kokemuligheter i utviklingsland.
- reisestøtte til aktører fra Sør til deltakelse i internasjonale miljøprosesser som partsmøtene under klimakonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold og for deltagere fra Sør til Rio+20 forberedelsene.

Post 73 Klima- og skogsatsingen

Tildeling: 200,65 mill. kroner.

Regjeringens klima- og skogsatsing har som mål å bidra til utslippsreduksjoner gjennom redusert avskoging og skogforringelse i utviklingsland. Sivilt samfunns betydelige kompetanse og kapasitet på feltet er ansett som en forutsetning for å lykkes med å etablere mekanismer for redusering av avskoging. Innspill og kritiske korrektiver fra sivilt samfunn kan bidra til mer robuste nasjonale strategier og samtidig sikre at lokale gruppers rettigheter ivaretas.

Støtte gis til norske og internasjonale frivillige og utredningsorganisasjoner som er aktive innenfor klima-/skogfeltet. Ordningen skal bidra til økt kunnskap og innovative løsninger, systematisk formidling og debatt rundt behovet for et nytt klimaregime, samt økt deltakelse og ivaretagelse av rettigheter for urfolk og lokalsamfunn i bruk, overvåking og forvaltning av mer bærekraftig skogbruk. Totalt ble 40 avtaler inngått i løpet av 2011.

Ordningen ble startet opp i 2009, og i perioden 2009-2011 var gjennomsnittlig støttebeløp er 4,8 mill. kroner pr år pr prosjekt. Porteføljen har et stort geografisk spenn, med aktiviteter i totalt 33 land. Tematisk favner prosjektene svært bredt og omfatter policy og politikkutvikling, lobbying og påvirkningsarbeid, faglige og vitenskaplige utredninger og analyser, opplæring og kapasitetsbygging, karbonmåling, karbonhandel og demonstrasjonsprosjekter.

Resultater i form av skogbevaring og fattigdomsreduksjon avhenger i stor grad av den politiske prosessen og det konkrete utfallet av klimaforhandlingene. Tregheten i de internasjonale klimaforhandlingene og usikkerheten med hensyn til de reelle rammebetingelsene for et fremtidig REDD+ regime har påvirket resultatoppgåelsen i de ulike prosjektene. De fleste tiltakene er derfor fortsatt mer preget av REDD-forberedende aktiviteter og tilrettelegging for fremtidige REDD-regimer enn gjennomføring av konkrete REDD-tiltak. Noen av enkeltprosjektene kan vise til direkte og målbar innsats ovenfor de fattige.

Det er for tidlig å si hva de konkrete resultatene fra satsningen vil være på et overordnet nivå, men en oppsummering av erfaringer gjennomført av Norad viser at det for perioden 2009-2011 kan pekes på følgende resultater:

- Oppmerksomheten rundt REDD+ er stor i mange av de landene der partnerne er aktive. Det er klare indikasjoner på at støtteordningen har bidratt til å fremme aktiv deltakelse fra sivilt samfunn, med direkte konsekvenser for politikktutforming og diskusjoner knyttet til REDD+. Lokalt sivilsamfunn er i stadig større grad aktivt involvert i REDD-diskusjoner, selv om disse ofte er toppstyrte prosesser med begrenset inkludering av lokalsamfunn.
- En god del påvirkningsarbeid er godt organisert og gir resultater i form av at ulike aktører får komme med innspill til klimaforhandlingene.
- De politiske innspillene og kapasitetsbyggingsaktivitetene har bidratt positivt til de nasjonale myndigheters arbeid med REDD, både på rammeverket for REDD+ og kunnskapen om hva REDD+ kan være på lokalnivå. Likevel er det fremdeles et stort behov for mer informasjon og opplæring om REDD+ både hos lokalbefolkning, lokale NGOer og ikke minst lokale myndigheter.
- Erfaringene viser et stort behov for større og mer strategisk rettede opplæringsinnsatser. Samtidig viser erfaringene at det er vanskelig å utvikle opplæringstilbud som er effektive og gyldige på tvers av land, regioner og kontinenter fordi opplæringsbehovene ofte er landspesifikke og kontekstavhengige, og erfaringer fra ett kontinent eller land derfor ikke uten videre lar seg overføre til et annet.

Kap 168 Kvinner og likestilling

Post 70 Kvinner og likestilling

Tildeling: 57,7 mill. kroner.

Kvinnens deltakelse er sentralt for lands økonomiske og sosiale utvikling. Kvinnebevilgningen skal bidra til gjennomføring av regjeringens handlingsplan for kvinner og likestilling. UD har hovedansvar for denne bevilgningen, men Norad forvalter noen midler som i hovedsak skal gå til regionale og internasjonale organisasjoner som bidrar til å øke rettigheter for kvinner i utviklingsland og deres politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle organisering og deltakelse.

15 organisasjoner mottok støtte fra Norads andel av bevilgningen i 2011. Norad prioriterte nye partnere innen klimatilpasning, og tematisk er det en økning i støtten til klimatilpasning der kvinner og likestilling er hovedmål (17 prosent av midlene). Ca. 50 prosent av midlene går til organisasjoner som arbeider spesifikt med reproduktiv helse og kvinners rettigheter. Øvrige tematiske fokusområder i Handlingsplanen dekkes blant annet gjennom støtte til fondsmekanismer som gir tilskudd til, og driver veiledning av grasrotbaserte kvinneorganisasjoner i Afrika, Asia og Latin Amerika.

Ut over støtten til frivillige organisasjoner er det gitt faglig støtte til den norske delegasjonen under FNs befolkningskommisjon. Delegasjonen markerte seg sterkt og var i stand til å fremme sentrale norske standpunkter. Det er også gitt støtte til den sjette "Asia and Pacific Conference on Reproductive Sexual Health and Rights 2011" i Indonesia. Innenfor forskningsområdet har Norad støttet etablering av regionalt senter for forskning, høyere utdanning og formidling innen området likestilling, fred og demokrati basert i Sudan, Uganda og Etiopia. Forum for African Women

Educationalists (FAWE) har mottatt støtte til forskning på jenter og likestilling ved Kigali Institute of Education, Rwanda.

Deler av bevilgningen går også de seks pilotambassadene på likestilling (Angola, Etiopia, Nepal, Malawi, Mosambik og Uganda) og kan benyttes til tiltak for å støtte opp om dere arbeid på likestilling. Ambassadene i hhv. Malawi og Etiopia brukte midler til opplæringstiltak for ambassadens ansatte og rapporterte om at dette var vellykket.

Kap 169 Globale helse- og vaksineinitiativ

Post 70: Vaksine og helse

Tildeling: 198 mill. kroner.

Post 71: Andre helse- og aidstiltak

Tildeling: 21 mill. kroner.

Bevilgningen skal bidra til den globale kampanjen for FNs helserelaterte tusenårsmaal ved å mobilisere stats- og regjeringssjefer, støtte nasjonale planer, utvikle finansieringssystemer med vekt på resultatbaserte barne- og mødrehelsetiltak, fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, støtte en felles plattform for helsesystemstyrking, samarbeide bilateralt med enkelte land mot barne- og mødredødelighet, og støtte systematisering og formidling av kunnskap for resultatoppnåelse.

Norad bidro med faglig arbeid og alliansebygging i forbindelse med operasjonaliseringen av FNs generalsekretærs globale strategi for kvinners- og barns helse og "*Every Woman, Every Child*"-kampanjen. Dette har ført til en mer samordnet og målrettet tilnærming, hvor rettighets- og likestillingsaspektene er ivarettatt sammen med fokus på sårbare grupper, deriblant ungdom og jenter. Arbeidet har internasjonalt resultert i økt politisk støtte og ført til en bred felles mobilisering for økte ressurser, bedre bruk av eksisterende ressurser, samt generering av kunnskap og innovasjon for bedre kvinne- og barnehelse nasjonalt og internasjonalt. Norad deltar aktivt i oppfølging av implementeringen av strategien. Tilknyttet dette bidro Norad til FN-kommisjonen "*Information and accountability for Women's and Children's Health – Keeping Promises, Measuring Results*". Utenriksministeren var medlem av Kommisjonen som leverte sine ti anbefalinger samt en arbeidsplan for oppfølging. Norge støtter oppfølgingen av dette arbeidet finansielt, og Norad forvalter støtten og deltar i arbeidsgrupper som følger opp Kommisjonens anbefalinger. En uavhengig internasjonal ekspertgruppe er etablert og vil rapportere status til FNs generalsekretær årlig, til 2015.

Innovasjon og teknologi er en annen viktig del av strategien. Norad koordinerer en internasjonal arbeidsgruppe og var ansvarlig for utarbeidelse av Den globale helsekampanjerapporten der tema for 2011 var helse og innovasjon. Rapporten "*Innovating for Every Woman, Every Child*" ble lansert på et internasjonalt seminar i Oslo i juni med flere hundre deltakere. Formål med rapporten er å fremme kunnskap om innovative tiltak som er effektive i oppskalering av helsetjenester, og trekke med nye aktører, deriblant privat næringsliv. Rapporten er distribuert i 4000 eksemplarer og pressemeldingen fikk over 200 oppslag i internasjonale medier. Videre ble det inngått en avtale om innovasjon i helsevesenet med United Nations' Foundation og Health Alliance for en ny satsing for utvidet bruk av

mobiltelefoni i helsesektoren, både for styring og for varsling av akutte tilfeller, og i behandlingsøyemed.

Norad bidro til design og konsensus om den nye felles helsesystemfinansieringsplattformen, et forsøk på global solidarisk finansiering til nasjonale helseplaner. Dette gjøres sammen med GAVI, Det globale fondet, Verdensbanken og WHO. Norad hadde styremedlemskap og representerte Norge, Storbritannia og Irland i GAVI-styret. Det ble i 2011 økt fokus på risikostyring i GAVI.

Norge har siden 2007 støttet et flergiverfond i Verdensbanken med mål å redusere barne- og mødredødeligheten i de fattigste landene gjennom å støtte resultatbaserte finansieringsmekanismer på landnivå. Fondet har også en komponent for økt global kunnskap på området. Resultatbasert finansiering krever gode rapporterings-, tilsyns- og evalueringssystemer. Norad har vært aktiv i en "inter-agency technical working group", bistått med faglig rådgivning og kvalitetssikring, og bidratt til styrket grunnlag og analyse av finansielle helserelevante data på nasjonalt og globalt nivå.

Innen Regjeringens tusenårsmålsatsing har sentrale leveranser på landnivå omfattet blant annet:

- Omfattende leveranser til ambassadene i Malawi, der tilstanden har vært generelt krevende gitt politisk bakteppe, samt en tilspisset økonomisk situasjon og frys av midler til helsesektorsamarbeidet.
- En midtveisgjennomgang av barne- og mødrehelseprogrammet i Nigeria, som er et delegert samarbeid med DFID. Gjennomgangen konkluderte at programmet har god framgang tiltross for urolighetene nord i landet. Fra norsk side er det imidlertid satt krav om økt bidrag fra nigerianske myndigheter for å vurdere forlengelse av programmet utover den opprinnelige kontrakten til 2013.
- Framgangen i Tanzania anses som god, og det vil bli lagt opp til en evaluering som Norad vil være ansvarlig for. Den femårige bilaterale samarbeidsavtalen om mødre- og barnehelse utløper i 2012, og vil ikke bli forlenget. Det resultatbaserte prosjektet, som Norad er sterkt involvert i gjennom sin faglige oppfølging, tenkes tatt videre gjennom Verdensbankens resultatbaserte helseprogram, hvis det kan vise til gode resultater.
- Ambassadene i Pakistan og India mottok støtte i forbindelse med Tusenårsmålsatsingen. I Pakistan ble programmet hemmet av flommen i 2011, men gjennom frivillige organisasjoner og private aktører ble det ferdigstilt mot slutten av året. I India bistod Norad med faglig rådgivning. Programmet viser på enkelte innsatser gode resultater, og indiske myndigheter oppskalere tiltak fra samarbeidet med egne midler som del av nasjonale helseplaner.

Norad har hatt faglig samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten relatert til systematisering og formidling av kunnskapsgjennomganger, og med Universitetet i Oslo (UiO) innen helseinformatikk og styrking av nasjonale helseinformasjonssystemer i utviklingsland. En ekstern evaluering av støtten til UiO ble gjort i 2011. Evalueringen var særdeles positiv og viste at systemene utviklet av UiOs nettverk er i bruk i over 20 land i Afrika og Asia, der over 1,3 millioner mennesker dekkes av tjenestene. Norad inngikk en ny tre års avtale med UiO for å fortsette dette arbeidet. Norad støtter forskning innen global helse gjennom Forskningsrådets program for Global helse- og vaksinasjonsforskning (GLOBVAC). Programmet er fornyet for perioden 2012-2020 med fire prioritetsområder, henholdsvis vaksine- og vaksinasjonsforskning, helsepolitikk- og helsesystemforskning, innovasjon for teknologi- og metodeutvikling samt implementeringsforskning. En ny utlysning i 2011 resulterte i hele 125 innsendte projektskisser, noe som tyder på en sterkt

økende interesse for feltet. Den sjette årlige fagkonferansen for global helse- og vaksinasjonsforskning: "*Contributions to Global Health Research, Capacity Building and Governance*" ble arrangert i Oslo i september. Konferansen var et samarbeid med Den norske Legeforening, og hadde rekordmange deltakere (250) fra en rekke land, deriblant mange utviklingsland.

Det internasjonale partnerskap for mikrobisider (IPM) er et produktutviklingspartnerskap, som jobber med å utvikle produkter som forhindrer seksuell overføring av hiv-viruset. Norge bidro i 2011 med 15 mill. kroner til IPM. I 2011 fortsatte IPM utviklingen og utprøvingen av en vaginal ring som skal forebygge hiv-infeksjoner hos kvinner, og startet den første kliniske utprøvingen av en mikrobiside som angriper hiv på forskjellige stadier og således skal være mer effektiv. IPM har også bidratt til å styrke forskningskapasitet og kvalitet, regulativrammeverk og økt produksjonskapasitet hos flere av partnerne i partnerskapet.

Norge bidro i 2011 med 6 mill. kroner til Det internasjonale aidsvaksineinitiativet (IAVI), som mobiliserer støtte til vaksineutvikling og som har bidratt til å sikre en FN deklarasjon om forskning og utvikling av en aidsvaksine. IAVI har etablert flere allianser i Asia og Afrika. I løpet av 2011 publiserte IAVI med partnere 73 fagartikler i ulike vitenskapelige tidsskrifter. Kapasitet til å teste vaksinekandidater og gjennomføre observasjonsstudier ble styrket hos 11 forskningsentre og 13 laboratorier. I løpet av 2011 utviklet IAVI det første erfaringsbaserte opplæringsverktøy for afrikanske helsearbeidere som arbeider med menn som har sex med menn. IAVI fortsetter å involvere privat sektor i lovende og innovative konsepter og teknologier gjennom sitt innovasjonsfond.

Norad

Norwegian Agency for Development Cooperation

Postal address:

P.O. Box 8034 Dep, NO-0030 OSLO

Office address:

Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway

Tel: +47 23 98 00 00

Fax: +47 23 98 00 99

postmottak@norad.no

www.norad.no

